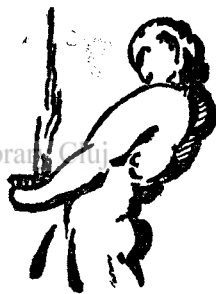

ANUL I. 15 MART.—1 APR. 1930. Nr. 6—7.

CUPRINSUL:

N. Buta: Cultul satului românesc. — *A. Cotruș*: Ion. — *Ion Breazu*: Romantism, naționalism, democrație. — *Lucian Bologa*: Ideatul democratic ca scop al educației. — *Desideriu Szabó*: Predosloviea unei spovedanii. (trad. de *Sever Stoica*). — *O. F. Popa*: Povestea cu icoana. — *Dr. V. J.*: George Moroianu: Luptele de emancipare ale Românilor din Ardeal în lumină europeană. — *Gheorghe Dragoș*: Valorificarea produselor naționale. — *Gheorghe Munteanu*: Despre democrație. — *Olimpiu Boitoș*: Centenarul Romantismului. — *V. V. T.*: Cronică politică. — *Cronica*: Teoria lui „uite popa nu e popa”. — *Ion I. Nistor*: Cehoslovaciei și României. — Alarmismul și dictatura. — *Alexandri și Bălcescu*. — Încă un revoluționar: d. *Vintilă Brătianu*. — *Silviu Dragomir*: Un precursor etc., etc.

Director:
V. V. TILEA
Redactor responsabil:
N. BUTA

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
CLUJ
STRADA REGINA MARIA Nr. 36.

A B O N A M E N T U L :

Pe un an / Central University Libra Lei 200—
Pentru bănci și autorități Lei 500—
Pentru străinătate Lei 500—

Coperta și decorurile interioare de: VIRGIL FULICEA

Cultul satului românesc

II.

Spuneam nu de mult, tot la acest loc, că nouă Românilor ne trebuie un cult nou în momentul de față; *cultul satului românesc*. Și accentuam totodată că pentru a-l întemeia și pentru a-l scoate din faza de frazeologie pur admirativă de până acum nu ni se cer opinteli de gigant. Am arătat și motivul: avem în nobila muncă de ctitori ai noului crez un sprijin neprețuit în însași psihologia actuală a celor zece mii de cuiburi autohtone, semănate pitoresc pe întreg cuprinsul patrimoniului teritorial al rasei. În adevăr, atât războiul mondial, cât și epopea sângeroasă în care ne-am înșfăcat de gât propriul nostru destin cât și înfrigurarea politică a ultimilor ani au operat schimbări radicale în mentalitatea ancestrală a satelor noastre. Au avut darul de a zgudui această mentalitate din atitudinea de rezistență pasivă a secolelor de urgie străină și, pe alocurea, din inerția fatală a unui teribil sclavaj social. Eroiții noștri plugari au mușcat, timp de patru ani, din toate riscurile morții, și-au risipit ciolanele cu generozitate în toate direcțiile lumii, au cunoscut popoare și obiceiuri noi și s'au întors la vetrele lor, cei cruțați de mânia apocaliptică a zeului Marte, cu mii de orizonturi deschise, în primul rând cu o implacabilă sete de progres. Frământările noastre interne din primul deceniu de conviețuire, reforma agrară și mai ales goana fără pereche a partidelor noastre după voturile lor au adăugat apoi, la această primenire interioară, — și cine ar cuteza să ne contrazică? — o considerabilă sporire a *conștiinței de clasă*. *Convingerea că viața noastră publică trebuie să-și înfișă rădăcinile, de azi înainte, în neprihă-*

nita glie strămoșească. Refractorilor evidenței le servim și dovezile peremptorii.

Prima dovadă: mulțimea școlilor de toate categoriile, înființate peste numărul moștenit dela streini, s'au dovedit absolut neîncăpătoare pentru exodul satelor spre lumina din cărți. În primii ani de după unire instituțiile noastre de cultură au fost literalmente asaltate, ca tot atâtea fortărețe, de generațiile succesive de vârstare tinere și nu ne îndoim, că dacă nu s'ar fi abătut peste capetele noastre miopia unei politici financiare de jaf și cârpeală, asaltul s'ar fi repetat tenace și tot mai învăliitor la fiecare început de an școlar. E adevărat că meseriile, adică gustul pentru deliciale vieții de burghezi mărunți, ar fi trebuit să răscolească cu acelaș trident irezistibil valorile înfrigurării colective. Dar și aici entuziasmul a fost potolit, ba chiar scâldat în apă rece, de aceeaș incomparabilă criză financiară, de lipsa posibilităților de plasare a meșteșugarilor instruiți.

A doua dovadă și aceasta covârșitoare în ce privește încheierea unei inexpugnabile conștiințe de clasă. Se știe că în prima decadă dela unire încoace politica noastră oficială s'a tăvălit în horoiul celui mai abject reacționarism, cu atât mai abject cu cât fațada ei exterioară afișa cu emfază și ipocrizie *democrația*.

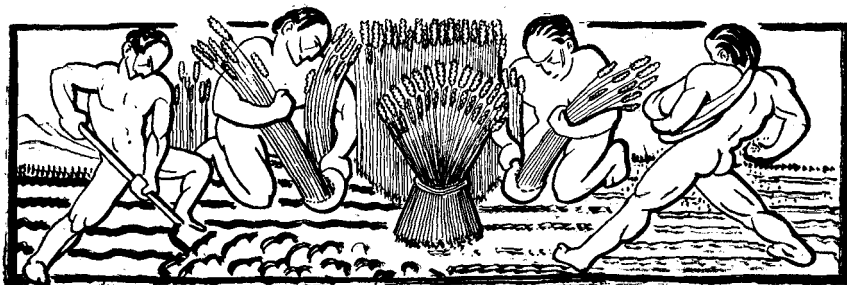
În acest răstimp de sistematică batjocorire a suveranității populare toate păcatele trecutului nostru s'au coalizat în fascie deghizată pentru a stăvili intrarea triumfală a maselor românești în istoria noastră oficială. Toate resturile de mentalitate ciocoiească, toate rămășițele balcanismului autentic au făcut o *sfântă alianță* împotriva principiului de regenerare *de jos în sus*. Care a fost rezultatul? Clasa noastră țărănească a rezistat sublim. Într'o inegalabilă înclăstare epică ea a măturat, târziu, dar a măturat, plevușca orgoliului de dreapta, dând acele magnifice spectacole de demnitate și civism român, în formă de neuitate adunări de protest, care au stors admirația întregii lumi. A rezistat și a biruit. A îndurat bătaii, schingiuri, pângărirea altarelor votului obștesc, dar a pus capul peste un întreg capitol de rușine națională și a dat cu tăvălugul voinței sale neînduplecate peste toate obstacolele meșteșugite. Un adevăr verificat, în ultimii doi ani, de nenumerate ori. Se poate afirma cu temei că din această splendidă încordare de voință nu se desprinde o tot mai covârșitoare, o tot mai activă conștiință de clasă? O astfel de absurditate ar fi vecină cu pierderea totală a rațiunii critice.

Nouă, târgoveților și nădrăgarilor de azi, ne încumbă deci o datorie pe cât de sacră, pe atât de ușoară. N'avem decât să canalizăm această neprețuită comoară sufletească în alvia unui progres raționalizat. Să studiem mai întâiu, desbrăcați de orice gânduri ascunse, toate aspectele energiilor cari mocnesc într'ansa, să le îndrumăm conștient râvna de validitate în cadrele demnității naționale și ale echilibrului social armonios. Și mai presus de orice să le lăsăm libertatea desăvârșită de manifestare, luptând din răsuputeri împotriva acelor cari se agață de rătăcirea, că o massă de 14—15 milioane de țărani mai pot înghiți tutoratul politic al unor epileptici ai puterii uzurpate.

Sunt mii și mii de mijloace operante în acest senz. Se impune mai întâiu studiul științific, senin și obiectiv, al ridicărei lor economice, al problemelor dictate de unitățile noastre geografice distincte, al posibilităților de îndrumare spre suprimarea golurilor sociale de cari suferă organismul nostru național. Și apoi pofta vine mâncând... Ne putem îmbogăți și perfecționa programul prin adaptarea necesară la realitățile noastre specifice, realități cari evoluiază neconținut. Garanția succesului rezidă în proporțiile entuziasmului de care suntem capabili în curățenia sufletească cu care ne vom ști apropia de altarul noului cult: acela al satului românesc îndrăgit, înscăunat în toate drepturile lui firești la sporirea patrimoniului moral, intelectual, social și economic al neamului întreg.

N. Buta

ION*)

purta opinci și-l chema Ion ...
și cunoscut-a truda, birul ucigaș și hula ...
cînd trecea pe drum vr'un grof ori vr'un baron,
își lua dela o poștă de pe cap căciula ...

o, nu știa el, bietul, obiditul Ion
că spicul lui de grîu și firul lui de păpușoi
îl poate 'ngenunchia pe grof și pe baron,
căci e mai tare ca o oaste gata de răsboi ...

și nu-și da sama de tot cerul ce e 'n el
și pe care-l duce peste veacuri, înainte
prin lupte necurmăte, peste fier și — oțel,
peste străvechi și proaspete morminte ...

dar ziua lui Ion nu e trecută încă ...
le va ști el toate astea într'o zi ...
atunci, cu vrerea, cu puterea și credința lui adincă,
patria și-o va schimba din temelii ...

A. COTRUȘ

*) Dintr'un vo'um ce va apărea încurând.

Romantism, naționalism, democrație

(In marginea unui centenar)

Centenarul romantismului a avut norocul să cadă într'o epocă, potrivită, cum nu se poate mai bine, sărbătoririi lui. Privim astăzi renașterea spirituală, începută în sec. XVIII și continuată, cu atâta pasiune, în prima jumătate a sec. XIX cu alți ochi, de cât cu douăzeci—treizeci de ani înainte. Atitudinea noastră nu e determinată numai de recente studii asupra fenomenului romantic, cu mult mai juste și mai largi, decât cele cari le-a precedat, ci și de o stare de spirit cu multiple corespondențe în epoca romantică.

Deobicei se crede că romantismul a izbucnit din capul câtorva individualități svăpăiate, revoltate împotriva anemiei stilului de viață clasic. La căpătâiul noului prunc suntem obișnuiți să vedem pe Rousseau, Byron, Goethe, Victor Hugo și alți câțiva *dii minores*. Judecata noastră nu e justă de cât în parte. Noile cercetări asupra renașterii spirituale de acum un veac, fără să nege rolul covârșitor al individualităților mari, atribue romantismul unei stări sufletești răspândite pe întreg cuprinsul Europei. Geniile romantismului sunt niște flori izbucnite dintr'un pământ în care fierbea o sevă proaspătă. Aceleași cercetări descopere în mersul fenomenului un ritm, care începe cu o „bătaie“ preromantică — generală și aceasta în Europa — continuă cu una de romantism svăpăiat și sfârșește cu romantismul degenerat, răspândit tuturor disciplinelor, sau rafinat până la misticism și fantastic. Bătăile ritmului sunt provocate de anumite fenomene generale, în deobște cunoscute. Nu mă opresc aici mai mult asupra lor, căci atunci aș merge mai departe de cât am de gând, în aceste simple însemnări. Amintesc un singur lucru, pentru a da un temei afirmăției, cu care am început: asemănarea dintre epoca romantică și vremea noastră.

Intre cauzele de natură generală ale răspândirii și accentuării romantismului se găsește și Revoluția Franceză cu războaiele napoleoniene. Cea dintâiu era cea mai îndrăzneată încercare de a răsturna întreg sistemul pe care se sprijinea monarhia absolutistă, cu corolarele ei spirituale. Ea venea să boteze cu sânge un nou crez social. La codificarea acestui crez au colaborat o generație de

ideologi, cu care puține se pot compara în Franța. Munca desintereșată a acestei elite e, de fapt, cece deosebește revoluția Franței de cea, din vremurile noastre, a Rusiei, care nu ne apare decât o gesticulare nearticulată de spirite anarhice, de stihii populare, deslănțuite fără nici o țintă. Războaiele napoleoniene au pus în mișcare toate popoarele Europei, au ciocnit rase și națiuni, cari nu se cunoscuseră până atunci. Pentru a întrebuița o comparație hiperbolică ele au avut caracterul unei revoluții geologice. Spiritul european a intrat într'o stare de osmoză, din care *trebuia* să iasă ceva nou.

Dacă epoca noastră n'a avut o revoluție — pe cea rusească nu și-o recunoaște — ea a avut un războiu cu caracterul de cataclism mondial, mai accentuat încă, decât războaiele napoleoniene. După pârjolul lui ne simțim năpădiți de aceeași neliniște ca și predecesorii noștri de acum un veac. Am fost roscoliiți până și în cele mai intemeiate credințe ale noastre. Așteptăm, din pământ, din cer, o credință nouă, sau temeuri mai trainice pentru cele vechi.

Deaceea privim cu justificată simpatie generoasa frământare de spirite a romanticilor și nu ne sfiim să recunoaștem în noi moșteniri rămase dela ei. (Numele lor vrem să-l scoatem din ocară și să-l ridicăm la locul pe care-l merită în desvoltarea umanității.

Moștenirile romantice sunt numeroase. Ele se pot surprinde uneori în tabere cari se socotesc diametral opuse. Dealtfel romantismul însuși, fiind o stare de spirit generală, a avut atâtea aspecte, încât e imposibil să-l cuprinzi în țarcul unei definiții¹⁾. Nu vreau să mă opresc aici decât la două din moștenirile lui: la *naționalism* și la *democrație*.

*

Dacă națiunile mari sunt îndreptățite uneori să arunce injuri romantismului pentru că a izbit în credințe de un imens prestigiu — mă gândesc mai ales la Franța, cu clasicismul ei — noi, națiunile mici nu avem decât să-l proslăvim. La noi el n'a distrus nimic, numai a creat. Insuși dreptul la viață lui i-l datorăm.

Principiul naționalităților își are originea în filosofia lui Vico și îndeosebi a lui Herder și a urmașilor lui. Ei au învățat pe romantici să prețuiască umanitatea în stufoasa ei diversitate. Fiecare națiune — spuneau aceștia — are un suflet, cristalizat în instituții și'n produse literare originale. A le ignora însemnează a avea o

¹⁾ Un specialist (Aug. Vermeylen) a numărat, de curând, nu mai puțin de 150 de definiții ale romantismului.

Imagine falsă despre umanitate. Germanii îndeosebi cu ideea lor de *devenire* au dat ideii naționale înțelesul larg organic, pe care l-a luat mai apoi.

Trecând Rinul, în Franța, ideea a fost transpusă pe planul social și politic. Este o însușire a spiritului francez de a da ideilor o funcțiune socială. Germanii se complac în domeniul transcendental sau mistic, pe când Francezii confruntă imediat ideile cu realitatea umană.

Astfel a ajuns Franța, pentru întreg secolul al XIX, patroana naționalităților oprimate, tribuna principiului de naționalitate. E adevărat că interesele ei se potriveau cu noul principiu, dar nu se poate afirma că ideologii și oamenii ei politici fruntași au sprijinit acest principiu numai din interes.

Toate marile spirite ale romantismului francez au pus umărul la ridicarea dreptului la existență al naționalităților la valoarea unui principiu unanim acceptat. Poeții l-au cântat, filosofii l-au înarmat cu silogisme, istoricii au scormonit argumente în sprijinul lui, oratorii l-au exaltat. Naționalitățile se bucurau de atâta simpatie în Franța — îndeosebi înainte de Revoluția din 1848 — încât au devenit o problemă de frunte a politicii ei generale. Emigranții polonezi ar fi fost în stare să provoace o revoluție — atâta simpatie le purtau masele.

Precum monarhiei absolutiste i-s'a dat o temelie divină așa și principiului naționalităților i-s'a căutat o justificare supranaturală.

În exaltarea romantică noul principiu a primit puterea unei credințe. Se vorbea de „mesianisme“ naționale. Aureola mistică i-au dat-o Polonezii, în tragedia lor de pribegi fără popas pe pământul nației.

Fără de această exaltare mistică nu se poate înțelege puterea cu care s'a înfipt credința naționalistă în inima Românilor, care au venit în contact cu apostolii dela Paris ai dreptului ginților. Nu putem pricepe psalmii închinăți de aceștia pământului țării, trecutului și produselor spirituale ale nației. Exclamațiile lor ne par ridicule și lipsite de sens, mulți din ei au crezut însă în ele ca'n litera Scripturii. Deaceea au plecat ca niște cruciați la descoperirea noului Ierusalim și nici o jertfă nu ar fi fost prea mică pentru ajungerea la el.

Aceasta e valoarea politică dată de romantism principiului naționalităților. Generositatea romantică nu s'a oprit însă aici. Ea a umplut conceptul de națiune cu o nouă valoare socială și culturală.

În ordinea socială romantismul ne-a obișnuit să prețuim națiunea în toate clasele și indivizii cari o compun. Cei simpli sunt demni de ascultat ca și cei înțelepți. Națiunea este un organism în care toate funcțiunile au un rost egal. Solidaritatea națională este un termen moștenit dela romantici. Ei ne-au dat cele mai emoționante modele de patriotism. Dela Michelet, unul dintre ultimii romantici mari, ne-a rămas acel *Le Peuple*, în care sufletul poporului se exaltează cu atâta căldură sinceră, încât un raționalist ca Lanson nu se sfiște să-l numească „adevăratul catechism al oricărui Francez“.¹⁾

În ordinea culturală romantismul ne-a îndreptat privirea spre trecutul și spre toate produsele spirituale ale poporului. El ne-a arătat drumul spre *cultura națională*, pe care-l bătătorim și astăzi, încărcăți de tot mai prețioase daruri.

*

Originile conceptului democratic, în forma lui modernă, se găsesc în Rousseau. El a dat formula cea mai fericită a drepturilor omului, și al dreptului oamenilor. Autorul lui *Emil* și al *Contractului Social* exagerează, fără îndoială, când atribuie omului o bunătate primară și pune mai presus starea naturală de starea civilizată. Formula lui a avut însă enorme consecințe pentru răspândirea și ridicarea la o valoare aproape axiomatică a principiului democratic. Dacă nu în toți oamenii găsim valori superioare, ele se găsesc ascunse în mulți din anonimii masselor. Democrația vine să roscolească aceste valori pretutindeni. Deaceia ea dă tuturor drepturile omenești.

Revoluția franceză a încercat aplicarea principiilor rousseuiste până la ultima lor limită. După înăbușirea ei de Napoleon, și mai ales după alungarea acestuia și scurta reîntronare a vechilor Bourboni, ideologia *Contractului Social* a fost pusă sub obroc. Sisteme noi absolutistice au fost ridicate în fața ei. Curios e că operația aceasta tot romanticii au făcut-o. Într'adevăr romanticii din al doilea și al treilea deceniu al sec. XIX-lea erau reacționari și monarhiști. Ei se gândeau la reînvierea catolicismului și la o nouă fundamentare a absolutismului. Așa a făcut un Chateaubriand și un Josef de Maistre. Reacționar a fost, la început, și Victor Hugo și

¹⁾ *Histoire de la littérature française* XVII. ed. p. 1026. Catechism al patriotismului a fost și pentru Românii cari au ascultat lecțiile marelui dascăl. Vom dovedi aceasta pe larg într'un studiu întemeiat pe documente inedite, la care lucrăm acum.

Lamennais. Când romantismul a ajuns la adevărata lui eclosiune, după prefața lui *Cromwel*, bătălia lui *Hernani* și, după revoluția din Iulie 1830, ideologia reacționară a fost înlocuită, încetul pe încetul, cu cea liberală și democratică. Toți vechii reacționari s'au convertit la noua credință.

Astfel a renăscut, sub domnia îngăduitorului rege Ludovic Filip, ideologia rousseauistă, cu corolarul ei, revoluția franceză. Noțiunile de *libertate*, *egalitate*, *frățietate*, au fost ridicate, asemenea celei de naționalitate, pe un pedestal mistic. Nu se vorbeau de ele decât în ditirambi. Te încurci și astăzi prin stufișul gândirii — dacă se poate chema așa — în care un Pierre Lerroux făcea apologia fraternității.

Din flacăra aceasta mistică ne-am împărtășit și noi, cu prisosință. Revoluția din 1848, aproape în întregime, este fructul ei. Revoluționarii noștri vorbeau de cele trei axiome rousseauiste în aceiași termeni ca și magistrii lor de pe malurile Senei. Când acest limbaj vine dela un spirit ca Bălcescu, despre care nu se poate spune că n'avea un puternic simț al realităților, trebuie să admitem că contaminarea a fost generală. Căci iată ce scrie acest *sfânt* al romantismului nostru, în pragul morții, când vede că idealurile de libertate ale vieții lui sunt înăbușite pretutindeni: „... Fiii fărădelegii triumfează în toate părțile și întemeiază spurcata lor tirănie. Sufletele generoase zdrobite și rănite de moarte, văd apuind din vederea lor ziua mântuirii. Insumi eu, cu inima sfâșiată de durere, mă lupt cu o boală crudă și neîmblânzită, caut a câștiga asupra-i și a o întrece în iuțeală, ca să pot lăsa fraților mei aceste pagini din viața părinților noștri [e vorba de *Istoria Românilor sub Mihaiu Vodă Viteazul*]. Și cad sleit de puteri, mistuit prin silințele ce fac. *Cu toate acestea temeieri de descurajare sufletu-mi te slăvește încă, inzeită libertate, și deși oamenii sânguiirilor au învălțit cu maramă neagră dulce fața ta, cred că va veni ziua fericită, ziua izbândirei, când omenirea întreagă se va scula spre a sfâșia acest vâl și dușmanii tăi se vor împietri la vederea soarelui tău de lumină; atunci nu va mai fi nici un rob, nici nație roabă, nici om stăpân pe altul, nici popor stăpân pe altul, ci domnia Dreptăței și a Frăției . . .*”²⁾

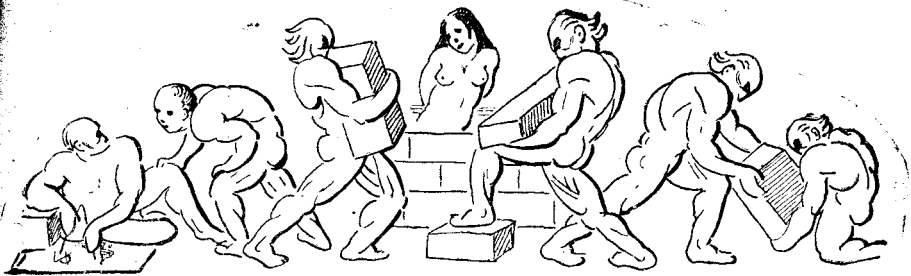
²⁾ O însemnare din 17 Dec. 1850, găsită de Al. Odobescu între hârtiile lui Nicolae Bălcescu și publicată în *Istoria Românilor sub Mihaiu Vodă Viteazul, urmată de scrieri diverse*, București, 1878, pp. XII—XIII.

Naționalism, democrație — sunt noțiuni pe cari, dela romanticism încoace le-am ciocănit mereu, le-am adâncit, le-am apropiat; le-am îndepărtat, dar de ele nu ne-am despărțit niciodată. Cercetările științifice, experiența de un veac, le-a dat alte temeuri. Romanticilor însă le revine marele merit de a le fi dat *puterea credinței*.

Fără de nimbul credinței nici un ideal nu răsbate realitatea. De aceea datorăm recunoștință înaintașilor de acum un veac, cari rostiau este cuvinte cu atâta sinceră înfiorare.

Ion Breazu

Idealul democratic ca scop al educației

Există o corelație strânsă între formele sociale și formele de educație școlară. Totdeauna școala a nuzuit să fie un exponent fidel al tendințelor societății și un factor de primul rang în realizarea scopului, pe care societatea l-a fixat ca ideal al năzuințelor sale. Credințele religioase, instituțiile politice și sociale din diferitele timpuri au impus o anumită directivă în educație, directivă care era în deplină concordanță cu credințele, instituțiile politice și sociale ale timpurilor respective. Așa de ex., educația școlară a evului mediu era îndreptată în direcția pregătirii suferințelor a copiilor pentru viața viitoare, pentru că toată societatea evului mediu era preocupată de soarta omului, ce va urma dincolo de mormânt. Pe la sfârșitul secolului al XVIII-lea, în Franța în special, politica intră pe primul plan. Urmarea naturală în sistemul de educație școlară a fost stabilirea scopului educativ: *formarea omului politic*. Calitățile morale-religioase au fost trecute pe planul al doilea, pentru că locul lor, ca scop al educației, să-l ia ideea că omul există pentru a cunoaște, iubi și servi constituția.

Viața social-politică a timpurilor noastre este străbătută de un principiu nou. Noutatea acestui principiu, care se pare că vrea să pătrundă cele mai adânci dedesupturi ale ființei umane, nu constă atât în ideologia, cât mai ales în forma în care caută să se realizeze, și în tăria cu care se impune în viața de toate zilele. Acest principiu este *democrația*. Ce se înțelege sub democrație? În înțelesul larg al cuvântului, sub democrație se înțelege domnia mulțimii, sau, mai binezis, acea stare politică în care suveranitatea nu aparține unei singure persoane, sau unei clase privilegiate, ci tuturor cetățenilor, fără deosebire de origine și avere. Și orice organizație democratică se nizuște spre realizarea principiului,

adecă să dea posibilitate mulțimii să-și spună cuvântul în toate chestiunile care privesc bunul mers al organizației.

Prin aceasta nu se înlătură ideea unei aristocrații, a unui mănunchiu de oameni aleși, care sunt chemați să diriguiască destinele mulțimii, să creieze și să întrețină valori, bunuri superioare necesare omenirii. Există și în democrație o ceată de aristocrați, o ceată de aleși, oameni superiori, însă nu prin moștenirea averii, a titlurilor strămoșilor, ci prin moștenirea capacității psihice. Moștenirea materială este unul din mijloacele prin care se dă posibilitatea ca moștenirea sufletească să se desvolte la maximum posibil. Inșă, dacă moștenirea psihică nu există, moștenirea materială nu are nici o valoare pozitivă pentru binele mulțimii. Aristocrația sufletească înseamnă muncă, pentru că numai prin muncă se poate ajunge la maximum de dezvoltare sufletească, și prin aceasta la cărmuirea mulțimii. Aristocrația materială înseamnă pasivitate sau economie, grija bunurilor materiale moștenite. Ținând seamă de acestea, democrație înseamnă domnia mulțimii prin aleșii săi, individualităț superioare din punct de vedere psihic.

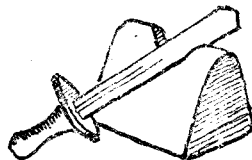
În momentul în care școala primește această idee ca normă conducătoare în principiile educative, ea trebuie să țină seama de două momente de o importanță egală: 1. Pregătirea mulțimii pentru înțelegerea și practicarea democrației. 2. Pregătirea elitelor psihice pentru conducerea mulțimii, punând la dispoziția lor mijloacele materiale necesare.

Școala, prin spiritul de care este condusă, prin sistemul în care este organizată, poate da directive precise în realizarea celor două momente ale educației democratice. În general spiritul de masă, de comunitate, este propriu oricărei educații publice. Copii din diferite clase sociale se adună sub acelaș acoperiș, trăesc, muncesc împreună, o mare parte din timpul lor, sunt supuși aceleiaș norme, același legi. În acest spirit de comunitate trebuie infiltrat spiritul de autoconducere, de respect față de producțiile fiecărui membru al comunității, trebuiesc găsite mijloacele educative și didactice necesare stimulării la muncă a tuturor membrilor, pentru a ajunge fiecare la maximum de dezvoltare a capacității sale psihice. Felul în care este organizată o clasă sau o școală, sau mai bine zis spiritul de care e condusă, dă adevărata directivă.

Un fel de a concepe educația democratică, încă în școlile primare, îl găsim în *Comunitățile școlare libere, din Germania*. Schițăm felul organizației și a spiritului care domnește în comu-

nitatea școlară liberă dela Viena de sub conducerea profesorului *Petersen*, pentru a ne putea da seama de ideile ei conducătoare. Comunitatea aceasta se compune, în afară de învățătorii și directorul școlii, din studenți și părinți. În această comunitate de școală primară nu învățătorul este acela care hotărăște felul ocupației elevilor, ci elevii înșiși hotărăsc activitatea zilnică, stabilind problemele pe cari le vor discuta. Învățătorul e chemat să intervină numai atunci când este rugat de copii, pentru a clarifica o chestiune, pe care ei nu sunt în stare să o lămurească. Rolul învățătorului apare, în acest mediu, ca și rolul unui simplu membru al comunității, însă mai deștept, mai iscusit, mai știutor. Copiii sunt astfel determinați să ia parte activă, considerându-se fiecare un element de o egală însemnătate la munca comunității în care trăesc. Conștiința măsurii propriei valori, de care elevul își poate da seama numai luând parte activă, la viața comunității școlare, le designează de pe acum locurile pe care le vor ocupa în viitoarea societate. Contribuția fiecăruia la bunul mers al învățământului, al ordinii în clasă, al disciplinei între membri clasei, pregătește pe micii cetățeni pentru viitorul apropiat, când comunitatea mică va deveni comunitate mare. Tot prin acest sistem se dă posibilitatea ca fiecare să-și desvolte însușirile sufletești moștenite dela înaintași la maximum posibil și fiecare să ia drumul înclinărilor sale. Prin aceasta se satisface cel de al doilea principiu al educației democratice.

Lucian Bologa

Predoslovia unei spovedanii¹⁾

de Desideriu Szabó

Romanul acesta e voință: scut ridicat, piept gol încordat în apărare. Nu aștept ca viața ta să îmbăleze judecăți estetice pe slovele lui. Romanul acesta nu poate fi corsetat nici în criteriile frumosului, nici în percepțele urâtului. După cum nu poate fi corsetată furtuna, iubirea, nesfârșita mizerie umană. Nimic ceeace este viață și moarte. Viață și moarte e acest roman: faptă, îmbrățișare, mâhnire. Un strigăt desnădăjduit e acest roman.

Strigătul acesta nu este numai al meu și nu l-am chiotit eu pentru întâia oară. Koppány, George Dózsa, Petru Pázmán, Zrinyi, poetul, Iosif Katona, Berzsenyi și alții: l-au văetat și ei pe mii de strune în cascada vremii. Dar urechile ungurului Vasilache nu l-au auzit, ochii lui nu l-au văzut prin plumbul Sfântului Ștefan. Strigătul acesta este azi moștenirea mea sângeroasă, ca cimitirul maghiar să fie mai îndurerat cu o cruce.

În puhoiul acestui plâns set să nu vă scărpinăți epiderma literară, să nu scormoniți judecăți estetice. Să vă năvălească în sânge în-

¹⁾ Pasagiile aceste sunt tălmăcite din prefața romanului: Ajutor! (Segítség!) de Szabó Dezső. Scrise cu cinci ani în urmă, ele preludează convertirea de azi a marelui scriitor.

Romanul acesta va apărea în românește, în editura „Ciornei“, încă în cursul acestei veri, când Gheorghe Mille va atinge cu tălpile lui înfiorate, huma sfântă a țării maicii sale.

La tălmăcirea românească a romanului, marele romancier va scrie probabil, o nouă prefață, după cum a dat o altă predoslavie și pentru ediția cehă a romanului său. De aceea, ne îngăduim s'o tălmăcim, căci într'un fel, rândurile aceste sunt o confesiune a frământărilor sufletești ale marelui scriitor.

Sever Stoica

durerarea aceasta ca otrava, sau ca mântuirea. Să vă strunească nervii, să mobilizeze mușchii, creerii; să clamați un nu care să țâșnească cu sânge, sau un da care să hohotească în lacrimi. Să-ți scuturi pumnul în pieptul lui, să-l renegi, să-l blestemi, să-l lovești. Sau să-i plângi, să-i vaeți, să-i urlî durerea și iubirea fără de hotare.

II.

Și, totuși, te rog, ființă umană ruptă din mamă, suflet alăptat la sânul maicii: smulge-te, pe câteva clipe efemere, din vârtejul apetitului și al sângelui, al credinței și al prejudecății încremenite. Fii numai om: dreptate cu ochii deschiși, milă și bunătate fără rană. Apleacă-te pe aceste pagini îndurerate cu sufletul cu care ai vrea să înțelegi viața maicii tale.

Cartea aceasta nu propovăduiește ură împotriva fiului nici unei mame. Nu vrea ostracizarea nici unui popor, exilarea lui din viață, din muncă. Viața mea însorește în îmbrățișarea ei pe toți oamenii încheștați în luptă, ochii mei descoperă o rudă în obrazul tuturor oamenilor îndurerați.

BCU Cluj / Cent III. University Library Cluj

Maghiarismul meu e cuprins în fundamentele etice ale umanității.

Pentru mine maghiarul nu e un boer cu trecut pestriț, n fața căruia viața nu e decât o plăcere, pentru că strămoșii lui au avut unghii rapaci și au știut să modeleze drepturi pe măsură a acestor unghii. Pentru mine maghiarul nu este o ființă ce huzurește, ce jăcmănește, ce ghiftuește. În ochii mei ungar nu este decât omul care muncește. Care scapără pâinea cea de toate zilele în atelier, la fabrică, la școală, în biurou și afară, pe brazda câmpurilor largi. Pentru mine nu sunt unguri cele zece mii de ființe fericite. Pentru mine sunt unguri cele opt milioane de gladiatori triști ai vieții acesteia, ce asudă în trudă. Maghiarismul meu e un mare principiu al umanității, dreptatea ce dă asalt porților, munca ce-și revendică drepturile.

Ah, și maghiarismul meu va rămânea deșert și blestemat? Când compătimirea mea e oftată pe infinita mizerie umană.

IV.

Romanul acesta e o boltă cu structură de oțel. Fiecare cui, fiecare piatră, fiecare grăunte de nisip zidește, sprijinește, sudează

acelaş unic scop. Orice obraz, orice mişcare, orice parte, orice cuvânt spovedeşte aceeaş durere. Fiecare atom e măruntaul interior al marelui strigăt singular : ajutor ! Şi, totuşi, romanul acesta e viaţă bogată cu obârşii primitive, nemanierat, cu afluenţe întâmplătoare, durere trăită, un haos intrevăzut, un plânset cu ecoul resfrânt.

V.

Obrazuri umane ! In romanul acesta se întâmplă adeseori că isbucnesc în lumină fiinţe pe cari le înfăţişez în ipostasele multiple ale vieţii lor, pe pagini lungi le storc expresia fizionomiei : pe urmă dispar în câteva clipe şi niciodată nu mai reînvie în viaţa romanului. De ce ?

Pentru că eul meu nu se întinde până la hotarul epidermei mele. Orice obraz se furişează înlăuntrul meu se preface într'o parte din neîntrerupta urzeală a eului şi sorţii mele. Căci doar aceste fizionomii plurale zămislesc epoca : jungla înfiorătoare în care se zbat atâtea fiinţe nefericite.

VI.

Două feluri de caracterizări se găsesc în acest roman.

Persoanele ce ocupă un spaţiu mai larg făptuiesc, vorbesc, vroiesc, se sperie, se bucură, se îndurerează : viaţa lor le caracterizează viaţa, în multipla tremurare a dimineţelor ce se iscă.

Dar într'un roman, care reînvie în tragedia eroilor lui mai multe sute de fizionomii, nu se pot face totdeauna în acest chip caracterizări. Căci atunci un singur capitol ar fi mai lung ca toată Mahabarata.

VII.

De unde sunt aceste fizionomii ? Aceste obrazuri îndurerate şi minunate, meschine şi jechoase, dar totdeauna respirând o adâncă umanitate ?

Imprejurările exterioare ale eroului principal, Balint Boór, sunt împrumutate, în bună parte, din viaţa mea. Dar de aceea epiderma mediocrităţilor predestinate modestiei nu trebuie să se sbârcească a piele de găscă : Vai ! acest Desideriu Szabó vorbeşte iarăşi despre sine, iarăşi se preaslăveşte. Nu : aceasta nu înseamnă că figura lui Balint Bóor e identică cu a mea. Ci numai atât : dacă am suferit de coleră şi, pe urmă, vreau să descriu starea sufletească pe care o trezeşte colera : n'am s'o descriu pe temeiul guturaiului prefectului din judeţul Turoţ, ci pe temeiul amintirilor colerei mele.

Cum s'au fixat aceste figuri pe retina mea? Cum năvăleşte în mine această febră, această rană, acest plânset al vieţii? Ele s'au ivit din vaerul unor zile negre, fizionomiile sunt dospite din mii de fizionomii. Nu cunosc decât la unele procesul creaţiei. Aşa, de o pildă, figura lui Ioan Eckhardt ce se răstoşe de-a lungul romanului, e tipul-izvor al unui parvenit solemn din Cluj, care mi-a gădilat multe ştrengării ale copilăriei mele. Pe urmă, când după şapte ani, m'am înhăitat şi eu în vârtejul îngrozitor al vieţii, m'am trezit că în jurul meu dansează o mulţime de Ioani Eckhardt mărunţi. Cei mulţi, cei vechi şi cei noi, s'au modelat în scârba mea într'un singur personagiu, l-am făcut învăţător, ministru: am portretizat adică o fizionomie caracteristică a zilelor noastre hâde.

Şi Evelina Borkuthy cea dragă şi cea bună. A fost directricea unei şcoale de fete într'un oraş de provincie, unde săruturile m'au întâmpinat în ciorchine, iar tinereţea mea n'a avut nici un liman. Scena care se repetă aici între Evelina şi Moise Bresó s'a întâmplat între dumneaei şi mine. Intr'ânsa am cunoscut pentru întâia oară arivismul femeiei. Pe urmă, în debandada ultimilor ani, în redacţii, în viaţa publică şi în mâhnirea seratelor de binefacere, ea mi s'a oglindit în tenul mai multor femei. Ele n'au dat decât culori mai fragede obrazului din amintire. Şi s'a născut Evelina.

Răsadurile lui Plachota şi ale soţiei sale au crescut tot într'un oraş de provincie. Bărbatul era gazetar şi una din cometele mai mari ale oraşului. Tipul într'adevăr şcolar al parvenitului ce-şi face, pârţie, cu coatele. Pe urmă, am văzut mii şi mii de Plachoti: aceasta e cea mai frecventă ciupercă în sârmana Ungarie.

În întregul roman nu sunt decât două figuri pe cari le-am trecut în realitatea lor individuală. Căci amândouă reprezintă doar atâtă figurine. Unul e Ludovic Postás, care în timpul războiului a fost flegma blândă a scârbei mele, în oraşelul Ungvár. Viaţa aceasta înfərbântată de mari ambiţii a apus în războiu ca în acest roman. Celalalt, judecătorul Leitner, e figura cea mai întristătoare dintre toate, ea a fost sperietoarea mea cotidiană, într'un oraşel, unde toată lumea îl va recunoaşte. Nenorocitul s'a cramponat de acest titlu cu încăpăţânarea sfârşitului său maladiv, deşi n'a purtat această slujbă decât câteva săptămâni. Era un maniac fioros al sângelui, a trăit conflagraţiunea universală ca şi începutul primei revoluţii în febra acestei maladii. Şi dacă nu s'ar fi stins în gripă spaniolă, poate zilele acele ne-ar mai îngrozi şi cu acest nume sânge-

ros. Eu am prins această mare tristețe umană și am transplantat-o printre ratații unor vremuri și mai bolnave.

La cele mai multe figuri nici eu însumi nu-mi dau seamă de misterul procreației. Ah, dacă aceste suflete nu s'ar fi prefăcut în febra latentă a vieții mele!

Firește, localitățile ce rulează în roman : Sümeg, Visnyó, Szeged sunt localități arbitrate, întâmplările și persoanele ce se ivesc în slove nu se potrivesc cu realitățile de acolo. Am evocat aceste localități numai din grațitudine pentru cele câteva mari desmierdări ale vieții ce m'au încălzit aci.

IX.

În galopul sălbatec al evenimentelor eroii de tragedie ai acestui roman plesnesc uneori în jurul lor cu vorbele de biciu ale profeților din vechiul testament. Biciuesc cu cuvinte de sânge clasa de mijloc, tinerimea, maladiile maghiarismului. Nu mă ascund după degetul lor : mânia lor e mânia mea, durerea lor durerea mea și cuvintele mele de foc au tășnit din tortura vieții mele rănite. Dar măcelarii pismătareți să nu proscie acest roman sub pretextul lèse-națiunii. Întâiu : nici o clasă, nici o societate nu poate fi declarată națiune și biciuirea ei nu poate fi botezată lèse-națiune. Căci aceasta ar face imposibilă marea misiune istorică a artei, puterea primenitoare a frumuseții ce inspiră o nouă puritate. Pe urmă. Eu socotesc trupul cel mare al națiunii : cele opt milioane de maghiari muncitori ca un tezaur viguros și tânăr al realității umane.

X.

Am hoinărit pe litoralul omului în goană. Vuietul talazurilor lui negre e plânsul meu, sbaterea valurilor lui viziunea mea în febră. Nu mă loviți, căci eu nu sunt doar eu : un gând în goană în efemerida clipei, un nume ce se dispersează în timp. Cu rădăcinile înfipte în timp și spațiu : sunt din negură de vremi. Răsadurile mele sunt schelete, gurile mele răni deschise. În mine se scutură pumni din bătrâni și în mine plâng cimitirele maghiare.

Ah, aceste cimitire ! Intr'un rând, am fugit, m'am ascuns în păduri, în mare, în orașe. Milostii-vă ! Nu sunt ungur. Vreau bucurii, vreau pace, vreau iubire ! — Și peste munți și păduri și orașe ele au roit din nou în jurul nopților mele. — Puterea, sufletul tău obârșesc din noi. Noi suntem rațiunea ta de a fi. Trebuie să ne porți procesul cel mare.

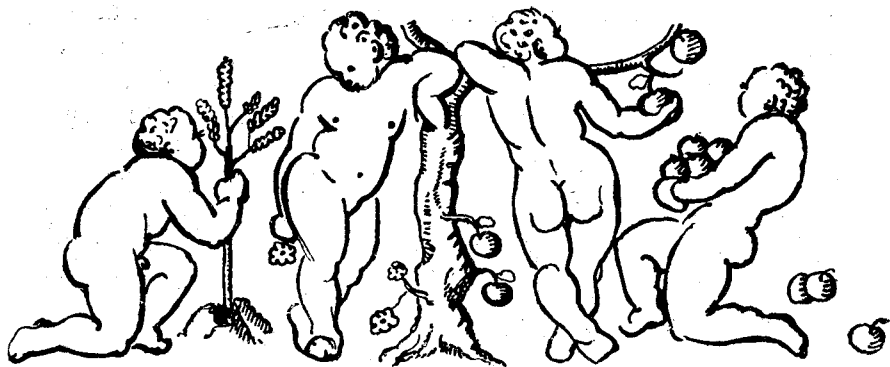
Romanul acesta fi va el oare ultima mea luptă ? Se vor mobiliza oare vrerile vrăjite, se vor strânge oare în solidaritatea acelorași mâini înrudite, se va trezi oare la drepturile vieții rása aceasta cu ochi de plumb turnat ? Sau rupt mâine în patru, în durerea unui tron înroșit va să plătesc compătimirea, eroismul și iubirea mea nesfârșită ?

Lumea e bolnavă și se întunecă zilele. Viața doare. Ziua de de mâine e incertă. Vie închisoarea, vie moartea, sau o altă lovitură a acestei vieți vitrege. Dar plânsetul fără sfârșit, durerea ce a spovedit atâtea înfrângeri : obrazul meu nu va păli pe zidurile veacurilor.

La 6, Octomvrie 1925.

Trad. de **Sever Stoica**

Povestea cu icoana

S'au întâlnit într'o zi de Duminecă, mi se pare era o Duminică mare, cum sunt numai puține peste an. Biserica nu mai putea încapa toată lumea. Prin geamul colorat, soarele, arginta fumul de tămâie, prin care se urcau încet, mici firicele de praf. Dacă priveai dintr'un colț cu umbră, vedeai fețele oamenilor colorate: roșu, verde și albastru...

Așa s'a întâlnit vecinul meu cu icoana Sfântului Nicolae. Erau unul lângă altul de mult timp și nu s'au văzut. Vecinul meu, drept semn de cunoștință, a zâmbit. Sfântul s'a înseninat la față. Vecinul meu a început a râde cum se cade.

— Doamne iartă-mă, râd de parecă aș fi un copil. Doamne sfinte, dar uitate, Sfântul Nicolae e ca un om dela noi.

Și într'adevăr, Sfântul, avea fața lutoasă, ochii adânciți în orbite și gândul absent pentru lumea de aci.

Drept aprobare, ochii Sfântului din icoană, vinețele pierdute în măriște de grâu, au început a străluci.

Vecinul își continua gândul, acompaniat de cadențele slujbei își simțea din ce în ce mai aproape, pe Sfântul Nicolae, cu fața lutoasă, ca pământul din deal și s'au împrietenit pentru totdeauna. Aceasta e începutul poveștii cu icoana.

Prietenia devenia din ce în ce mai strânsă. Vecinul meu era vesel, când după ploaie, primăvara, se ivia soarele, iar Sfântul în icoană strălucia. În arșița verii cu secetă lungă, vecinul meu era

muncit de gânduri. Atunci, aerul din biserică ardea și Sfântul din icoană, de abia se vedea de praf.

Se înțelegeau amândoi, căci amândoi erau cam de aceeaș vârstă și aveau la fel privirea blândă și fruntea încrețită, în trei cute.

Când copiii vecinului au crescut, Sfântul Nicolae cu fruntea boltită, îi binecuvânta de sus. În adâncul ochilor, se vedea că se gândește pentru ei.

— Ce veți deveni dragi copii? V'am văzut crescând, v'am auzit îngânând primele cuvinte, iar când vi s'a deslegat graiul, am avut bucurie cu lacrimi. În urmă ați crescut. Sunteți mari acum, lumea vă așteaptă..., dar viața ce surpriză vă rezervă. Se vor scurge zilele voastre liniștite, s'au nenorocirea vă așteaptă?...

Vecinul meu avea privirea înghețată, iar în spate purta fiori de spaimă. Sfântul din icoană îl înțelegea, știa ce însemnează grije părintească și vecinului îi venia să strângă mâna galbenă și subțire, care îl binecuvânta. Era o mână de prieten.

Când a venit prima nenorocire, fața vecinului s'a înegrit de supărare: îi murise soția. Nu putea înțelege și durerea era grozav de tăcută. O iubise mult. Buzele ei fragede și proaspete, de copilă, el le sărutase mai întâi. Soarele iubește câmpia, căci el îi culege roua, el îi adună miresmele, el îi sărută culoarea... Vecinul meu, avea fața înourată și sufletul negru de durere.

A mers la biserică, dar povara îl apăsa și dintr'o dată părea îmbătrânit.

În naie era întunerec și pe zidurile sure, abia se vedea strălucirea mată, a odoarelor de aur. Ochii i s'au îndreptat, fără voie, în sus, spre icoana care înțelege toate și aștepta o desamăgire. Ce poate înțelege o icoană? Și totuși... Sfântul avea fața suptă, mâinile negre și în privirea luminoasă, vremea săpase o urmă, și amândoi și-au surâs amar, cu ochii închiși, ca doi oameni cari se înțeleg în durere.

După asta n'a mai venit înseninarea nici odată și pentru nici unul. Pe fața icoanei, aurul începea a cădea și sub el se mai vedea numai negrul lemnului vechiu.

Într'o altă Duminecă, cu soare de iarnă, fulgii de zăpadă scriau drumuri albe prin aer.

Vecinul privia din pat și se gândea :

— E ultima iarnă. Am îmbătrânit, slăbiciunea nu mă mai iartă.

Și continuă tare.

— Ne poate, vino aci. Ai fost la biserică...

— Fost tată moș...

— Și ce era, a fost lume multă?

— Multă, multă de tot.

Brațele copilului s'au întins ca să cuprindă toată lumea și fiindcă pe drum a observat că nu se poate, au rămas o clipă întinse și nehotărîte.

— Dar preotul nou? Face slujbă frumoasă?

— Frumoasă! Să vezi cum cântă și cum cădelnițează... Și face biserica frumoasă...

— Frumoasă?

— Schimbă icoanele vechi. Știi, tată moș, a schimbat pe sfântul Nicolae. A pus o icoană mai nouă. O, sfântul Nicolae cel vechiu era stricat, știi că prin colțuri curgea totdeauna praf pe Dta. Mie-mi era frică de el.

— Da, da, era bătrân. Hei, toate îmbătrânesc, copilule. Tu nu știi, iar când înțelegi e târziu.

— Tată moș, tată moș, mă duc azi cu sania...

— Du-te.

Trecu o clipă în tăcere.

— Da, nu mai avea multe sfântul. Trebuia să fie schimbat. Zici că praful din el curgea pe mine?...
☪

Așia se termină povestea cu icoana.

O. F. Popa

Recenzii

George Moroianu: Luptele de emancipare ale Românilor din Ardeal în lumină europeană

Lucrarea d-lui G. Moroianu, Rector al Academiei comerciale din Cluj și deputat de Ciuc, extrasă din vol. III al publicației comemorative, *Transilvania, Banatul, Crișana, Maramureșul, 1918 — 1928*, se parcurge cu un interes și o plăcere deosebită, întrucât autorul însuși fiind părtaș al multor evenimente pe cari le descrie, dă întregii expuneri farmecul unei înfățișeri directe, autentice. Dl Moroianu, pe lângă îndemânarea de a scrie istoria sbuciumată a luptelor noastre de emancipare din cele 4 decenii cari au precedat unirea cea mare, a știut să și facă istorie, participând activ la determinarea curentelor de opinii europene, favorabile cauzei Românilor subjugăți.

Problemele mari naționale, curentele puternice de idei au găsit totdeauna printre tineri pe cei mai fanatici propagatori și luptători; în lumina rezultatelor definitive de astăzi și a enormelor dificultăți cari s'au așezat neconținut deacurmezișul năzuințelor noastre, fapta celor cari au lucrat și au crezut se proiectează asupra viitorului cu liniile mari ale unei epopei. A lupta și a te sacrifica pentru un ideal a cărui realizare poate să vie mâine, peste un an, o sută, sau niciodată, este nimbul nepieritor, aureola strălucitoare pe care nu o poate șterge nici vremea, nici oamenii, este râvnirea supremă a firilor alese cari se desprind de banal spre a se arunca în vârtoarea premergătoare împlinirii oricărui ideal. În „Luptele de emancipare“... găsim mărturisirea unei generații sortită a mînu

mistria pentru ultimele întocmiri ce au premers ridicarea deplină a edificiului măreț al României pe veci unită.

Timp de 4 secole, până la 1848, *Uniunea diabolică a celor trei națiuni* (Unguri, Sași, Săcui) a alcătuit baza constituției politice și sociale a Transilvaniei; în numele și în spiritul acestei conjurații, Românii erau disprețuiți, insultați, oprimați, în scopul de a ne nimici complect ca națiune și credință. Revoluțiile dela 1437, 1514, 1784 sunt izbucniri vulcanice ale unei conștiințe naționale și sociale batjocorite.

„Eu sunt cel dintâi care apăr cauza Românilor, cari au fost victimele forței în această insurecție (revoluția din 1784 a lui Horia) și repet că Românii au dreptul să se revolte atâta timp cât vor fi sclavi și nefericiți. A-i pedepsi pentru exercitarea acestui drept al lor, înseamnă a-i pedepsi pentru că sunt oameni“ spunea un filozof anonim într'o scrisoare către Iosif al doilea, datată și trimisă din Dublin (Irlanda).

Prin *Suplica* celor doi episcopi români, Bob și Gherasim Adamovici către împăratul Leopold II-lea, la 1790, — care a precedat cu 100 ani faimosul Memorand al partidului național român dela 1892 — s'au stabilit admirabil dezideratele Românilor ardeleni, întemeiate pe cele mai nezdruincabile drepturi istorice.

Conștiința națională se afirmă la 1848 pe Câmpia Libertății dela Blaj, prin munca stăruitoare a lui Șaguna, prin patriotismul înflăcărat al lui Bărnuțiu și prin faptele de mai târziu ale Partidului național român, care are în mâinile sale conducerea politică a tuturor Românilor ardeleni.

Zbuciumul unei națiuni trebuia însă înfățișat și opiniei publice europene, ceea ce s'a făcut prin publicarea în limba franceză a unui memorand în 1883, hotărâtă în conferința Partidului național ținută la Sibiu în 1881. Acestui memorand i-a urmat *Memoriul Studenților universitari* din Iași și București (1890) adresat Universităților streine, urmat de răspunsul superficial al studențimi maghiare. *Replica* tinerimei universitare române din Transilvania și Ungaria, redactată de înflăcăratul patriot Aurel C. Popovici și tradusă în mai multe limbi, a impresionat profund intelectualitatea streină prin vigoarea și temeinicia documentării.

Autorul, prin amintiri personale, evidențiază contribuția importantă a câtorva personalități streine la stabilirea unui curent de opinii favorabile cauzei Românilor oprimați. Astfel, Lordul

Fitzmaurice, marele istoric James Bryce, profesorul dela Oxford Morfill, Seton Watson (Scotus Viator), Wickham Steed, Lordul Northcliff etc., au arătat un deosebit interes cauzei românești. Profesoara franceză Jeanne Del'homme a contribuit cu însuflețire la organizarea celebrului meeting de simpatie pentru Români din Transilvania, ținut la Universitatea din Oxford la 5 Martie 1894.

La Congresul de pace din Roma (1891) moțiunea d. putatului român N. Fleva în favoarea popoarelor oprimate a fost viu susținută de delegații italieni, în special de deputatul Imbriani și de ceilalți delegați neolatini.

„Tatăl meu a simpatizat cu cauza Ungurilor și i-a sprijinit, crezând că vor da exemple bune de liberalism. Dar ungurii sunt nevrednici de simpatia Italiei, fiindcă asupra lor în modul cel mai barbar trei milioane de frați de ai noștri“ a apostrofat Menotti Garibaldi (fiul marelui G. Garibaldi) pe unul din deputații unguri.

O polemică deosebit de interesantă a avut loc, timp de trei săptămâni, în presa belgiană, între un om politic belgian, dl I. N. Roman, azi avocat în Constanța, dl G. Moroianu și deputatul ungar Pázmándy, venit la Bruxelles, la Congresul interparlamentar din 1897, polemică provocată de un discurs al contelui Apponyi; cele două articole ale dlui G. Moroianu dovedesc caldul dsale patriotism și promptitudinea documentării, opusă aserțiunilor eronate și tendențioase ale deputatului ungar.

Deasemenea sunt pline de interes extrasele din diferite ziare și reviste streine din anii 1892—94, privitoare la luptele Românilor ardeleni și în special la marele proces al Memorandului, debătut la Cluj între 7 și 25 Mai 1894 și sfârșit cu condamnarea acuzaților la pedepse grele.

„... Acest proces este în adevăr o rușine pentru libera națiune maghiară. Doctorul Rațiu și amicii lui pot să fie condamnați opinia publică europeană i-a achitat însă dinainte... Români au pentru ei, dreptul. Nu-i vorbă, acesta e un ce modest, dar Ungurii au știut să facă din el un lucru mare. Deci istoria acestora să le fie de învățătură“ spunea în articolul „Lupta de rase“ din „La Justice“, vigurosul ziarist și om politic francez G. Clemenceau.

Dl Gh. Moroianu având diverse însărcinări din partea Statului Român pe lângă guvernele streine a cultivat cu deosebită îndemănare relațiunile cu lumea de seamă streină și în special cu presa streină, util zând aceste relațiuni pentru cauza mare a Românilor subjugați și în folosul Țării libere.

În oțelirea conștiinței naționale și pregătirea înfăptuirii celei mari, *L ga culturală*, cu secțiunile ei din streinătate, a avut o parte însemnată. În 1918 d-lui Moroianu, care lucra la departamentul de propagandă al Angliei, i-s'a cerut dela Ministerul de Externe englez să prezinte cât mai urgent un *memoriu despre sforțările României cu marele război*. În acest memoriu lung, autorul înfățișează amănunțit proporția sacrificiilor grele pe cari le-a făcut România în marele război, făcând astfel un important serviciu cauzei noastre, care nu peste mult s'a pus în desbaterea Congresului de pace.

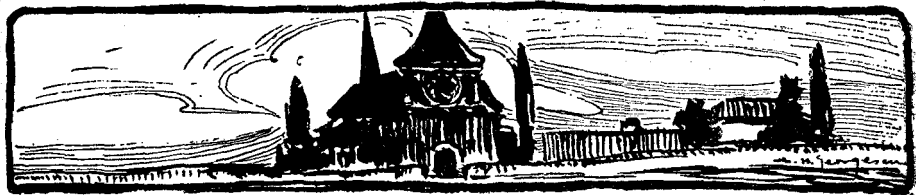
Congresul naționalităților subjugate, ținut la Roma în Aprilie 1918, proclamă principiile acțiunii lor comune de emancipare; Românii erau reprezentați de d-nii G. Mironescu, actualul ministru de externe, S. Mândrescu etc. Consiliul unității naționale cu sediul la Paris, prezidat de Take Ionescu și având, printre alți distinși Români, ca membru și pe autorul acestei lucrări, conduce peste hotare acțiunea de propagandă și de pregătire a unirii tuturor Românilor.

Lucrarea se termină cu descrierea evenimentelor din Austro-Ungaria din preajma și după declarațiile d-lui Al. Vaida-Voevod dela 18 Oct. 1918 în Camera Ungariei și arătarea rolului covârșitor pe care l-a avut dl I. Maniu, actualul președinte al Consiliului de miniștri, în pregătirea și conducerea acțiunii de emancipare a Românilor din Transilvania.

În cercetarea formării opiniei occidentale asupra problemelor politice românești, cartea d-lui Gh. Moroianu oferă un material nou, bogat și interesant, de care va trebui să se țină necondiționat seamă la elaborarea unei monografii istorice mai cuprinzătoare; din expunerea d-lui Moroianu se desprinde naționalismul său înflăcărat și activ, prompt în a para o lovitură a dușmanilor seculari, promotor de inițiative folositoare cauzei românești. Cei vârstnici, cetind această carte, vor afla svâcniri de simțire profundă și aspecte necunoscute ale timpului lor, cei tineri vor fi îmbărbătați de pasiunea și hărnicia acelor cari au vrut și au știut să gonească neosteniți după un ideal realizat cu atâtea sacrificii de energie, oameni și averi.

Dr. V. J.

Valorificarea produselor naționale

III.

Problema debușeelor

Înainte războiului mondial viața economică a Europei nu prezenta atâtea surprize și atâtea convulsii, ca astăzi. Deoparte exista grupul statelor agricole, iar de alta al celor industriale. Ambele aceste grupuri exercitau un schimb reciproc de produse, fără a-și pune piedici vamale și fără a manifesta nici unul tendințe prea puternice de protecționism contra celuilalt. Chiar dacă existau anumite fricțiuni de ordin economic, acestea erau mai puternice între statele industriale, mai cu seamă între Anglia și Germania.

Dela războiu încoace situația însă s'a schimbat. Producția agricolă a Europei a suferit o pronunțată stagnare din cauza marilor prefaceri sociale, economice și juridice ale proprietății din diverse țări agricole, ca de ex.: Rusia, România etc. Din această cauză a avut mult de suferit producția, precum și exportul produselor agricole din aceste țări.

Urmarea a fost că, în timp ce agricultura europeană a ajuns în incapacitate de export, în acelaș timp agricultura americană, desvoltându-se mult, datorită mașinismului, a acaparat imediat după războiu toată piața europeană. De geaba încearcă azi țările agricole ale vechiului continent să recâștige debușeele antebelice, peste tot se lovesc de concurența puternică americană. Situația a devenit și mai gravă în ultimul timp din cauza măsurilor protecționiste luate de țările industriale în favoarea agriculturii lor, ex. Germania, Cehoslovacia etc. Ne-am trezit astfel în vâltoarea

unui războiu crâncen între țările agricole europene deoparte și America și țările industriale europene de altă parte.

Intrebarea este: va ieși oare careva victorios, sau cataclismul va prinde în vârtejul său ambele grupuri beligerante?

Din felul cum se desfășoară lupta și din scopul ei ar urma ca nu peste mult să ieșim din ritmul vieții economice internaționale și să intrăm în faza economiilor naționale integrale, încunjurate de puternice ziduri chinezești. Aceasta este o imposibilitate, căci ne-am trezi înapoiați cu câteva secole printr'o comprimare în mod artificial a puternicei dezvoltări a schimbului, circulațiunii, relațiunilor internaționale și a civilizației moderne.

Tocmai din cauza acestei imposibilități toate țările se străduiesc să soluționeze printr'o înțelegere reciprocă importanta problemă a schimbului. Cum întreaga problemă se rezumă la înlăturarea regimurilor vamale exagerat-protecționiste, s'a întrunit nu de mult la Geneva o conferință vamală. După cum era și natural, la această conferință am văzut formându-se două tabere: una a țărilor industriale și alta a țărilor agricole, fiecare cu interese distincte.

Deși conferința n'a reușit să atingă rezultatele practice dorite totuși tendința generală manifestată a fost aceea de a se încheia convențiuni comerciale dela țară la țară, pentruca prin concesiuni reciproce să se ajungă la restabilirea relațiunilor normale de schimb internațional.

Totul se rezumă la două măsuri chibzuite: 1. *Producție agricolă cât mai mare, cu cheltuieli cât mai mici.* 2. *Standardizarea produselor noastre agricole, adică crearea de tipuri speciale, constante și de calitate superioară, cari să satisfacă cât mai mult gustul consumatorului strein.*

Pentru realizarea celor două deziderate va fi nevoie de o totală transformare a agriculturii românești și a comerțului cu produse agricole.

Cred nimerit să evidențiez importanța acestei probleme prin observațiile culese în America de distinsul savant economist, profesorul *Gustav Cassel* și împărtășite dlui *C. I. Karadja*, consul general al României la Stockholm. În rezumat dsa spune: peste tot se resimte dezechilibrul între prețurile produselor industriale și al celor agricole. Azi agricultorul obține o cantitate mai mică de produse industriale pe produsele sale, ca înainte de războiu. Cauza trebuie căutată în: tarifele vamale urcate, salariile mari ale lucră-

torilor industriali, scumpetea transporturilor, fiscalitatea și dobânzile mari ce apasă agricultura.

Îmbunătățirea situației agriculturii se poate realiza pe două căi: sau printr'o urcare mondială a prețului produselor agricole, ceea-ce e aproape imposibil, sau printr'o scădere a prețului de cost. Această ultimă soluție ar fi singura realizabilă și iată de ce. Consumul cerealelor are tendința permanentă de scădere din următoarele cauze: 1. Animalele consumatoare de cereale sunt tot în mai mare măsură înlocuite de tracțiunea mecanică. 2. Fabricile de beuturi spirtoase, cari folosesc cereale ca materii prime, se împuținează prin introducerea regimurilor antialcoolice în diverse țări. 3. Tendința generală a omenirii este de a consuma tot mai puțină făină și carne și tot mai multe produse de lăptărie, zarzavaturi și fructe.

Pentru aceste motive agricultura Europei va fi pusă în fața unei schimbări, spre care schimbare o forțează în primul rând *industrializarea agriculturii extensive din America*. Agricultura a luat azi calea industrializării. Datorită acestui nou sistem, în America s'a ajuns ca întregul cost al unei recolte de cereale păioase, dela arat până la ~~treierat~~, să coste numai 330 lei la hectar. Munca de producere a scăzut deci la un sfert. Un om singur, cu ajutorul mașinilor, poate să cultive 70 ha. de pământ, producând cantități mult mai mari și calități mult mai superioare ca fără mașini.

Aicea zace deci tot secretul superiorității produselor americane și al concurenței și biruinței lor pe piața europeană. Pentru a înlătura această concurență trebuie să luăm și noi toate măsurile ca să scădem prețul de cost la hectar, prin introducerea mașinismului și raționalizării în producția agricolă. Va mai fi nevoie și de o chibzuită standardizare a cerealelor.

Se pune însă întrebarea: Este oare posibil să adoptăm și noi în întregime metodele americane? A introduce un mașinism exagerat în cultura noastră agricolă e imposibil, căci am înlătura o mulțime de brațe de muncă, creind un imens proletariat agricol în permanent șomaj. Industrie prea dezvoltată nu avem ca să absoarbă surplusul de brațe agricole, așa că ne-am afla, la un moment dat, în fața unei grave probleme sociale.

Dacă în America a fost posibilă introducerea unui intens mașinism în agricultură, nu trebuie să uităm că acolo însuși felul cum e grupată populația a fost favorabil unui astfel de sistem. Acolo majoritatea locuitorilor e grupată la orașe, iar populația la

țară este rară, așa că unui agricultor îi revine o întindere cu mult mai mare ca agricultorului român.

La noi chiar dacă aplicăm mașinismul nu o putem face individual, ci prin cooperatie, prin asocierea mai multor agricultori, a unui sat întreg. Deci o raționalizare în adevăratul înțeles al cuvântului nu e posibilă în România. Va trebui în schimb să ne îndreptăm eforturile spre dezvoltarea altor ramuri ale agriculturii, spre producția cărnei, lăptăriilor, ouălor, zarzavaturilor și a fructelor, toate de calitate superioară. Acestea toate realizându-se, printr'o cooperatie cât mai dezvoltată, să facem să pătrundă în toate țările industriale, acaparând acolo cât mai întinse deșeușee. De altfel ideea aceasta nu este nouă, ci este de multă vreme susținută de mulți specialiști de vază ca domnii I. Mihalache, Const. Garoflid și Ionescu-Sisești.

Concomitent cu noua reformă a producției agricole va trebui să ducem o politică realizatoare de export prin încheierea de convențiuni comerciale cu toate țările industriale. Se înțelege că pentru a reuși să învingem cerbicia protecționistă a acestora va fi nevoie să sacrificăm într'o oarecare măsură o parte din industria noastră, anume pe aceea care în mod parazitar și artificial trăiește pe spatele consumatorului român, fără a avea o bază de existență în țară.

Ce este bolnav să dispară, pentru că numai astfel va putea răsări și se va putea desvolta o viață economică românească sănătoasă.

Gheorghe Dragoș

Despre democrație

Expunere de motive

Am încheiat un an, stimatul meu prieten, decând ne-am despărțit. În timpul acela ne vedeam rar și deaceea rămasul nostru bun n'a fost dinainte pregătit. „Am auzit că pleci“ — mi-ai spus și mi-ai întins mâna. Mi-ai dat apoi câteva sfaturi punându-mă inclusiv în gardă împotriva primejdiilor... matrimoniale cari mă așteaptă în Anglia și mi-ai dat la urmă un pumn în coaste.

În câteva clipe te-am recunoscut așa cum erai altădată când stăteam des de vorbă și făceam planuri cari isvorau din inima Ardealului ca niște curcubeie și cuprindeau țara într'un arc până la Marea Neagră. Discutam multă politică, evident, căci pe această cale ne-am împretinit. Ești cu mult mai în vârstă de cât mine și ești un om pățit și umblat prin lume. În țară, când tirania liberală stătea țeapănă la cârmă, se găsea pe piață o întreagă drogherie de ierburi și leacuri politice, dar tu, stimatul meu prieten, mereu și iarăși mi-ai întărit credința în puterea mântuitoare a democrației sincer aplicate, în misiunea partidului național-țărănesc și în rolul de mai apoi al generației tinere. Chiar dacă mai târziu relațiile dintre noi s'au răcit, tu nu ai încetat să-mi rămâi drag. Dar iată, făcându-ți această declarație de dragoste, am riscat să primesc la prima noastră întâlnire un alt pumn în coastele de vis-à-vis. Eu sunt însă leal și te previu că acest risc trebuie azi socotit pentru amândoi, dela egal la egal. Cunosc acum și eu un loc subț maxim, care te aruncă „knock-down“ dintr'o lovitură. Păzea!

Dar ce înseamnă asta? Înseamnă, stimatul meu prieten, că am călcat cu multă tragere de inimă pe urmele tale. Fiindcă însă sunt mulți, cărora nu le place să vorbim într'un loc ca acesta, ca niște pugiliști cari miroase a transpirație și usturoi și fiindcă trebuie să avem deasemenea cuvenita considerație față de gazdă, să părăsim ringul și să intrăm în arena politică.

Mai rugat la despărțire, cu un ton indiferent, să-ți scriu din când în când. Te-am ascultat mai mult decât te-ai așteptat. Ai prins tu însuși gust să continui această discuție epistolară și astfel pe această cale ciudată ne-am regăsit iarăși prietenii buni dealtădată. Ceva însă s'a întâmplat în ultimul timp. Te plângi că scrisorile mele au devenit tot mai rare și că nu-ți răspund la o mulțime de întrebări. Eu pe de altă parte te-am tratat cu aceleași reproșuri. Acum, să vezi, poate ai observat, că noi nu cunoaștem nimic din viața privată a celuilalt. În trecut mi-ai spus, că de un timp încoace călătorești mult. Când mă găseam în țară mi-ai spus odată în trecut, că ai un vis: să ajungi *comis-voiajor*. Dar știi, *comis-voiajor* de mare anvergură, care călătorește peste mări și țări, ca să vadă pe lângă mizeriile meseriei, peisagii, oameni, animale și lucruri. Mi-ai promis atunci — îți aduci aminte? — că dacă ți se va împlini visul, mă vei lua cu tine ca ajutor de *comis-voiajor*. Parcă te văd într'o bună zi bătându-mi la ușa cu numirea în giantă. Până atunci lasă-mă să te felicit și permite-mi ca să-ți adresez de aici în colo scrisorile pe această cale. Tiparul care multiplică e mult mai sigur decât o scrisoare într'un exemplar unic și vine de hac celui mai vagabond *comis-voiajor*.

II.

Democrația odioasă

Înainte de-a deveni *comis-voiajor*, stimatul meu prieten, făceai par'că politică militantă. Erai într'un rând chiar reprezentant al poporului și te plângeai de corvoada pe care trebuie s'o suferi dela acest post democratic. Ești de acord însă cu mine, nu? că suferințele tale erau de ordin personal, și că ele nu alterau întru nimic principiile de bază ale democrației și nu spuneau nimic despre problema dacă democrația, ca formă de guvernământ, e bună sau rea. Problema aceasta în ce ne privește pe noi amândoi cred că am rezolvat-o odată și pentru totdeauna. Eram însă nedumeriți de ce pentru o parte din clasa așa zisă intelectuală dela noi și o parte din generația tânără, doctrina democratică este odioasă. Am căutat împreună într'un efort să găsim justele explicații ale acestui mic fenomen și am reușit în parte. Lasă-mă să le recapitez în această pagină publică și să le completez cu date ulterioare. Te rog să-mi comunici dacă am uitat ceva, chiar dacă te vei găsi la Buenos Aires sau la Cape Town și să mă judeci dacă va fi necesar în ceea ce vei vedea că am adăugat în urmă.

Experiența celor doi ani, prin care au trecut în războiul mondial, a produs o revelație în creierul guvernanților dela noi. D-lor au văzut printr'o experiență de doi ani că mașinăria Statului poate fi mișcată prin ordin și prin supunere necondiționată. Cu aceste metode militariste, complectate cu ceea ce au învățat în școala înrăită a politicianismului și rotunjită cu deprinderi ciocoiești ereditare, timp de un deceniu, după încheierea războiului, au călcat în picioare votul universal, au ignorat independența economică și politică pe care a cucerit-o țărănimea prin reforma agrară, dar au reușit să-și mențină hegemonia politică.

Sistemul acesta a primit de două ori o emfază ortodoxă, ca să zicem așa, când a fost alternat cu un produs pur al mentalității izvorite din război, reprezentat prin asociația unui militar bătrân și a unui poet în retragere, egocentric.

În acest deceniu de iraționalism și de confuzie politică generației noi, care s'a ridicat de pe băncile școalei, i s'a părut, cu firea iute a tinereții, că metodele de luptă ale democrației sunt prea pacinice ca să răstoarne o tiranie oligarhică și egoistă. Iată, cinci, șase, nouă ani s'au scurs și cei cari au umblat pe drumuri strâmbe, continuă să triumfe — și-a zis. Pe de altă parte acești tineri au muncit în laboratoare, în biblioteci și ateliere ca să complecteze mai târziu, când vor intra în viață, rândurile rare ale clasei noastre de mijloc.

Perspectiva aceasta însă le-a fost întunecată prin concurența populației evreiești de o parte și prin târgul politic patronat de către clasa heghemoniștilor care sancționa orice ascensiune. (În treacăt fie zis, la noi cuvântul oligarhic, la întrecere cu particula liberal, a suferit o zdrobitoare înfrângere).

Asupra acestui punct generația nouă a reacționat în două forme. O parte s'a oligarhizat, căci simpatia câteodată merge spre cei cari reușesc, iar altă parte a fost captată de curentele extremiste.

Triumful democratic din 10 Noemvrie 1928 a produs un reviriment corolar în rândurile generației noi. Cei cari au fost credincioși în vremuri de confuzie programului rațional, uman și omenesc, a' democrației, au văzut că în urma acestui eveniment rândurile lor se îngroașe. Și mulți viței grași s'au tăiat.

Dar o minoritate continuă și azi să fie partizana unei revoluții, inclusiv o seamă de intelectuali. Revoluția lor, evident, va să fie o revoluție aristocratică a talentelor și a oamenilor aleși. Căci o revoluție de stânga, puah, te înghite masa dle, și în actualele con-

diții externe e periculos (dar aici au dreptate). De câte-ori, stimatul meu prieten, nu ne-am spus-o unul altuia, cu durere, că au dreptate. În lupta care se dă azi între Occident și Nordul asiatic, România s'a angajat în rândurile celui dintâi. Dar prin aceasta a contractat totodată o obligație de prudență, care se resfrânge asupra cetățenilor ei bătrâni și tineri deopotrivă.

În 1907 au fost împușcați un număr de țărani care a trecut de zece mii, în conflagrația mondială numărul de vieți prădate prin ignoranța generalilor de salon și prin impreviziunea guvernanților cari au aruncat în război o armată tehnicește nepregătită s'a apropiat de un milion. Pentru aceste mulțimi cari au mușcat țărâna, pentru enormul rezervoriu de energii pierdute odată cu ele, actuala generație care se ridică a venit prea târziu ca să mai poată cere cuiva socoteală. Nouă ne rămâne doar să constatăm: Că în Țara românească lupta de clasă a fost dusă totdeauna de către cei de sus. Că întâia formă a democrației noastre sub forma dulceagă a semănătorismului, s'a manifestat în biblioteci și în poezii. Că toți domnii aceia campestri, dacă au mirosit puțină carte și dacă au cetit pe Tolstoi, au devenit foarte iubitori de popor, însă au lăsat ca în 1907 să fie căsăpiți 10.000 de țărani fără nici un conducător. Mai comic era programul lor. Aveau evident undeva, în saltare, votul universal și proiectul de reformă agrară, însă cecece era important pentru ei, era să spună frumos despre popor în cuvinte poporaniste: obște, sfat, răsmeriță, predoslovie, a purcede, velință etc. Iar pe de lături doamnele poporaniștilor se îmbrăcau tot așa de demonstrativ, în haine țărănești. Dacă n'am ști că toți acești domni cari „iubeau poporul“ erau de bună credință, i-am crede că erau tocmiți cu simbrerie de către clasa oligarchică.

După război însă s'a petrecut un fenomen și mai interesant. Învățăceii semănătoriştilor, dnii Nichifor Crainic, Nae Ionescu, Pamfil Șeicaru, Cezar Petrescu, au suferit o mică schimbare, au devenit antiparlamentariști, antidemocratici dar au rămas... demofili. Dlor continuă încă să iubească poporul. Să repetăm însă fraza „că dacă n'am ști că toți acești domni cari iubesc poporul sunt de bună credință, am crede că sunt tocmiți cu simbrerie de către clasa oligarchică“.

Suntem un popor care colectiv apucă totdeauna drumul de mijloc. D. Nae Ionescu pe de-o parte și d. Pamfil Șeicaru pe de alta reprezintă însă o ideologie extremistă de dreapta. Acțiunea dlor care este atrasă irezistibil, în realitățile dela noi, spre centru,

se va opri și va anima întâia forță pe care la dreapta o vor găsi în cale. Și aceasta este forța oligarchică. Dacă semnele nu mint, evenimentele cari se petrec subțochii voștri, au început să ne dea dreptate...

Pentru generația care și-a petrecut copilăria în încercările virile ale războiului, democrația semănătoristă, decorată cu colivă și stropită cu apă de busuioc, evident că le-a devenit odioasă. Răul este că democrația postbelică de subțochii partidului național-tărănesc, organizată cu tendințe militant sociale, a avut să poarte ponosul, „ideologicește“ vorbind, al proastei celebrități de care a ajuns să se bucure bunica ei sămănătoristă. Să sperăm, stimatul meu prieten, că organizațiile „Chemarea“ și „Voinicii“ va produce și în această direcție un reviriment.

Sunt deasemenea sigur că revoluția de dreapta a românilor noștri aleși dela București nu se va petrece niciodată. Sau dacă va fi vreo mișcare de asemenea natură, ea nici decum nu va fi o revoluție, ci un simplu aperitiv luat de către clasa oligarchică în care tot ideologismul extremist de dreapta va dispărea înghițit cu mobilier cu tot.

Pe această cale, niciodată protipendada noastră care nu este măcar o clasă suspusă indigenă și nici cuceritoare, cum e aristocrația engleză cu sânge normand în vine, ci o clasă întrată la noi în țară prin scara de serviciu, niciodată — spun — nu va fi redusă la neant printr'o revoluție de dreapta. Ea va continua pe această cale să aibă, cele mai frumoase palate în București și cele mai frumoase monumente în cimitirul Belu.

Noi suntem încă tineri, stimatul meu prieten, și am fost de acord că o revoluție de stânga ar fi putut curăța în scurtă vreme grajdurile lui Augias și ar fi putut arunca protipendada noastră în tempo mai rapid în cimitirul Belu.

Când însă atâți din cei bătrâni vorbesc atât de des despre aventuri, să devenim noi cărunți la minte și tineri la inimă.

Democrația are o seamă de arme cari nu mânjesc cu sânge, ci sugrumă. Ea organizează masele până în profunzimi și le solidarizează într'o conștiință comună. Ea întreține o continuă întrecere de energii și de ambiții și deși progresul ei realizat poate să fie în anumite conjuncturi mai încet, ea singură poate să revină asupra greșelilor pe care le-a comis și concomitent să țină pasul mereu înainte. În acest chip ea crește ca o vegetație bogată, pune

semnul caracteristic al poporului care a adoptat-o pe întreaga scară socială a țării și sugrumă orice organizații artificiale și orice organisme parazitare.

Subt acest aspect din urmă o ofensivă democratică lasă de parte în urmă acel tempo plângător de cântec de strană al semănătorismului.

Sunt sigur, stimatul meu prieten, că am ajuns vremea când capitolul „democrației odioase“ e încheiat. În legătură cu aceasta însă mai sunt multe de lămurit și multe de precizat. Între timp îți aștept răspunsul tău, care are atâta preț pentru mine. Azi mai ales judecata ta totdeauna obiectivă pornește de pe terenul profesiei tale complet desinteresate în ale politicii.

Londra, Martie 1930.

Cu devotată prietnie,
Gheorghe Munteanu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Centenarul Romantismului

Se pare că astăzi nu mai e contestată „originea anglo-germanică“ a romantismului, privit ca fenomen de domeniul literaturii. S'a desbătut mult această problemă, în Franța mai ales și, ciudat, au ajuns la această concluzie nu numai aceia cari văd în romantism începutul unei ere noi, fecundă în sens valoros și originală sau modernă, ci și cei ce regretă moartea clasicismului, pricinuită de noul „curent“ literar. Căci, este iarăși lucru cunoscut, în Franța sunt și adepți și potrivnici ai romantismului, aceștia din urmă decretând că geniul francez se reflectează strălucit în veacul de glorie al regalității franceze, adică în veacul de desăvârșire al clasicismului literar, iar ceilalți socotind că numai prin romantism s'a putut exprima spiritul francez în toată plinătatea lui și în toată libertatea. Iar cei cari regretă moartea clasicismului francez, în pragul veacului XIX, stăruie să arate că temeiurile principale ale romantismului se găsesc în filosofia de nuanță mistică germană, în fața căreia s'a închinat, pe vremea aceea, spiritul francez raționalist, iubitor de ordine în idei și de armonie în creație. N'avem pretenția să intervenim în această discuție savantă, dar ni se pare că apariția romantismului este deopotrivă de justificată și la popoarele anglo-germanice și la cele latine și în special la Francezii. Căci Francezii au dat pe unul din cei mai mari *precursori* ai romantismului, pe Jean Jaques Rousseau, poetul pasiunii deslănțuite, sau părintele individualismului anarhic, cum îi spun cei ce nu găsesc motive să-l admire.

Ori cari ar fi însă originile romantismului, e evident că Francezii, cu spiritul lor generalizator, sunt aceia cari i-au dat contururi precise, l-au transformat în *curent* literar, ca atare influențând și literaturile minore din restul Europei de atunci. Pentru triumful romantismului dramatic, spre exemplu, Francezii au fost în stare să se bată chiar ei între ei — deunăzi Comedia franceză a comemorat cu mult elan faimoasa „bătălie a lui Hernani“ — și dacă astăzi se poate râde de acest episod și de pripețiile lui, să nu uităm că

el este o mărturie plastică atât pentru ideologia romantismului cât și pentru forma lui de manifestare, care toată isvorește din *entuziasm*. Iar fenomenul literar era secundat de cel politic. Edmond Jaloux, într'o cronică din *Le Temps* spunea că bătălia lui Hernani e ultima bătălie a generației din timpul imperiului, obișnuită să forțeze izbânda ideilor noi. Corelația e valabilă și pentru mai târziu și seria de rezoluții politice și sociale, din Franța și din restul Europei, cari au sfârșit prin a înstăpâni democrația, nu sunt altceva decât niște manifestări ale romantismului politic, atât în fond cât și în formă.

Astfel, poporul francez are drept să fie tot atât de mândru de romantismul lui, pe cât este de mândru de clasicismul lui și proporțiile ce i-se dau la Paris centenarului romantismului nu trebuie să ne mire câtuși de puțin. Mai ales că, printr'o fericită coincidență, acest centenar îmbrățișează și fenomenul literar și pe cel politic.

Intr'adevăr, anul 1830 e însemnat în istoria Franței nu numai pentru bătălia dela Comedia Franceză, unde s'a dărâmat Bastilia clasicismului literar decadent, ci mai ales pentru revoluția din luna Iulie a acestui an, întâia mare revoluție democratică a veacului, și prin cucerirea Algeriei, care a devenit colonia cea mai înfloritoare a Franței. De fapt noi asistăm la centenarul civilizației franceze din epoca aceea, nu la centenarul romantismului literar numai, cum s'ar putea bănui dela distanță.

Firește că în acest cadru vast locul de frunte îl are literatura, dar s'ar putea spune că pentru un centenar literar data e puțin arbitrară. Mai întâi fiindcă întâiul „manifest“ al romantismului nu e bătălia lui Hernani, ci cunoscuta prefață a lui Cromwell, datorită aceluiaș Hugo și scrisă cu doi ani mai înainte. Francezii au și comemorat această dată acum doi ani și centenarul de atunci poate fi considerat ca un prolog al celui de acum. Dar mai este și o altă împrejurare, relevantă de publicității parizieni. Dacă e incontestabil că Hugo e „Jupiterul“ romantismului, cum l-a numit la festivalul dela Comedia Franceză un admirator, d. Fernand Gregh, și deci putem renunța la discuția pedantă că romantismul era deja un fenomen vechiu pe la 1828, se știe în acelaș timp că dintre multele genuri literare pe cari le-a abordat Hugo, nu cel dramatic e acela care l-a făcut nemuritor. Dar controversese sunt nesfârșite ca în orice domeniu „special“ și nu e treaba noastră să le stărnim pe toate. Mai bine este poate să ne justificăm afirmația de adineaori,

că asistăm la un centenar al civilizației franceze de pe la anul 1830.

Inceputul s'a făcut printr'o expoziție de manuscrise originale și de ediții rare, organizată într'o sală construită în stil veacul XVII și decorată cu tapete din acelaș veac, la Biblioteca Națională. Aceasta înseamnă că nici stilul arhitectonic și nici artele decorative de pe la anul 1830 nu sunt vrednice de o comemorare. Poate curge aici un pic de apă la moara antiromantiștilor... Manuscrisele și edițiile rare de cărți însă sunt așa fel alese și rânduite, ca să ne dea într'adevăr o puternică impresie despre nouțate și bogăția curentului literar pe care acest an a fost ales să-l simbolizeze. Locul întâi îl au mărimile, Lamartine, Chateaubriand, Musset, George Sand, Mme de Staël, Hugo firește și cei din a doua generație Theophil Gauthier, etc., dar printre ei furnică și vreo câțiva dintre romanticii „de mâna a doua“, printre cari e socotit și Murger, autorul celebrei „*Vie de Bohème*“. E foarte instructiv să găsești în câteva vitrine o seamă de cărți faimoase din alte literaturi: engleză, germană și italiană, atât ca termen de comparație cât și ca factor de inspirație pentru scriitorii autohtoni. Dar mai este ceva. Ultimele vitrine sunt rezervate manuscriselor muzicale, căci și în istoria muzicii este un capitol al romantismului, și ceea ce e mai surprinzător, câteva manuscrise ale unor oameni de știință ai epocii: Ampère, Lamarck, Saint-Hillaire și Cuvier. Judecând după modestia acestei vitrine ne dăm seama că știința e mai puțin vanitoasă decât arta.

Ca să fie bine reliefate toate părțile imaginii, muzica a mai fost reprezentată la această comemorare și prin niște concerte ocazionale, cu compoziții de acum o sută de ani, cari nu s'au bucurat însă de o primire prea călduroasă. Cât pentru artele plastice, când se va deschide expoziția retrospectivă a lui Delacroix, anunțată deja, suntem siguri că ea va fi un adevărat prilej de încântare. Și poate că maestrul va fi înconjurat și el de colegii lui, ca să nu zicem de precursorii și de elevii lui.

Centenarului politic îi vine rândul mai târziu, căci toate își au data lor. Pentru comemorarea revoluției din Iulie 1830 nu se simte nici o mișcare și întâmplător numai a scris cineva un articol despre ziarul *Le National*, organul democrației moderate dar hotărâte, care tot în 1830 a văzut lumina zilei. Pentru centenarul Algeriei în schimb se fac pregătiri sgomotoase: Dintre toate coloniile pe cari le are Franța, aceasta-i este cea mai dragă. E aproape, ai zice la câțiva pași numai de „Metropolă“ și i-a putut purta tot

timpul multă grijă. Se pare că și au drept să se mândrească Francezii pentru civilizația pe care au putut-o planta în cei o sută de ani, în această țară vecină cu nesfârșitul deșert al Africei, al cărui mister astăzi aproape că nu mai este nepătruns. Iar marea expoziție colonială, care numai la anul se va inaugura, va fi un strălucit epilog al manifestațiilor din anul acesta. Mai rămâne doar o întrebare de lămurit: ce gândesc indigenii despre toate acestea, pentru că de o vreme încoace par'că încep să gândească și locuitorii Asiei și ai Africei...

Se putea să lipsească din program conferințele? Nu acelea cari prefăteză oarecum câte o expoziție sau câte un festival artistic, cum a fost acel al lui Hernani, ci ciclurile de conferințe, cari și ele vor să dea o imagine cât mai completă, plină de detalii picante și semnificative. Tema ciclului de conferințe dela Carnavalet e *societatea* de acum o sută de ani, viața Parisului din vremea aceea în câteva din manifestațiile ei caracteristice. Să recunoaștem că era necesară această lumină nouă, pentru ca tabloul să fie bine luminat de toate părțile. Cât despre conferințele dela Université des Annales, aici se caută afinitatea spirituală a generației de astăzi cu cea de acum o sută de ani, sau romantismul vremii noastre. Să însemnăm că discuția a inaugurat-o aici Elena Văcărescu. Vor mai fi și alte conferințe, dar câți sunt aceia cari au văzut chiar toate episoadele acestui „Centenar al romantismului“ dela Paris?

Olimpiu Boitos

Cronica politică

Alegerile județene și comunale au confirmat odată mai mult încrederea majorității covârșitoare, 68%—56%, a Țării în regimul actual.

Regența, deținătoarea puterilor Coroanei, a dovedit și ea, la toate ocaziile, deplină încredere în guvern. Astfel, bucurându-se de încrederea celor doi factori constituționali și încă de o încredere, a cărei pierdere nu se poate întrevedea pentru viitorul apropiat, guvernul Maniu își vede conștiincios de munca reformatoare, luptându-se cu multiplele greutăți administrative, financiare și economice, zestrea rămasă dela guvernele Brătianu și Averescu.

O minoritate infimă: gruparea averescană, fugind de lupta pe față a alegerilor județene și comunale, pentru a nu-și da pe față slăbiciunea, se agită, din când în când, cu intermitențe lungi de repaus, pentru a nu-și pierde răsuflarea.

Ne având generalul Averescu trupe, a convocat statul major la un congres, care avea aparența unei *jalnice traghodii*. Comandantul suprem a spus: „Sper că dacă nu sala întreagă, dar cel puțin majoritatea participanților (vreo 1500) va fi cu noi“. Eroul dela Turtucaia, dictatorul O. Goga, s'a ascuns după debila și palida figură a cumnatului său Bucșan, pentru a evita să dea față a doua zi cu procurorul, s'au trimis apoi omagii aceluia pe care erau gata să-l aresteze și care a refuzat, nu de mult, să primească în audiență pe dl Goga la Paris.

Dar tragedia adevărată începe cu copierea hotărârilor național-tărăniste dela Alba-Iulia 1928, dovada ceva mai bună, că „lada“ ideologică a grupărei averescane este „goală“. Rezultatul congresului a fost zguduitor: Comandantul suprem a plecat la *Aqui*, pe românește, *la apă!*

Nici liberalii nu sunt prea inventivi în mijloacele de luptă politică: se mulțumesc a copia cu exactitate sistemul și tactica de luptă, introduse de partidul național-tărănesc; uită însă că succesul acelei tactici depinde de masele cari o sprijinesc. Fără acestea toată tactica, toată destășurarea de forte devine inoperantă,

ba chiar ridicolă. De altfel ne-am obișnuit cu *Don Quichotte*-ismul dlui Vintilă Brătianu.

Reprezentantul *pumnului* în partidul liberal, d. Argetoianu, încearcă să salveze public, ceea ce nu-i reușește în ascuns celui mai valoros cap liberal, dlui I. G. Duca, și declară ritos: „Țara nu se poate lăsa pe mâna masei electorale“. Este fraza celor îmbătrâniți, cari disprețuiesc vigoarea tinerească, pentru că nu o mai posed.

Dar de ce se menține la liberali acel dispreț olimpic față de „massele electorale“? De ce nu s'ar recunoaște sincer că massele noastre țărănești fac adevărata tărie a țării? Dacă nu sunt întru toate direct îndrumătoarele carului Statului, totuși istoria noastră ne dovedește, că sunt busola bine orientată spre o evoluție sigură, fără salturi și sunt garanția, legată de glia strămoșească, a stabilității Statului nostru.

Lupta dusă de partidul liberal contra guvernului este plină de contradicții: contra capitalului străin, se admite capitalul adus de dl Argetoianu; pentru sufragiul universal dar se cere restrângerea lui; încep campania de „răsturnare“, care se preface în acțiune de „luminare“. Ajutați din flanc de puținții averescani, ei nu speră și nici nu vreau să răstoarne acum guvernul — știind că un astfel de lucru nu este posibil — dar, duc o luptă de *guerilla* pentru a hărțui, a obosi guvernul și mai presus de toate, pentru a da aderenților desnădăjduiți iluzia de tărie și speranța unei iminente guvernări.

Reducând la perspectiva justă nizuințele opoziției, le dorim plămâni buni și apă de Aquî, pentru a putea rezista ofenzivei partidului național-țărănesc, care va începe în curând.

V. V. T.

Teoria lui „uite popa, nu e popa“!

Ziarul Cuvântul se împotmolește, de câțva timp, într'o logică fistichie. Se screme, adică, cât un munte pentru a procrea un biet șoricel anemic. Dela d. Nae Ionescu, care-i trasează linia de conduită zilnică și până la cel mai obscur reporter, redacția lui se opintește, cu riscul chiar de a-și vedea tendoanele dela gât plesnite, să demonstreze, că pentru orientarea democratică a masselor românești, rezultatele alegeri județene, comunale și municipale nu dovedesc nimic. Cu eforturi spirituale demne de-o altă cauză mai dreaptă și care ne amintesc de școlastici cari despicau firul de păr în patru, el susține că, votând pentru regimul Maniu cu o uimitoare tenacitate, țara românească n'a votat nici decum pentru democrație, ci pentru o trebuință a sa lăuntrică, pentru o dorință oarecare sau mai știe Dzeu cum să numim învâlmășeala de distincții ciudate, pe cari „independenții“ noștri, în pragul falimentului, le cultivă cu o conștiință perversitate morală. Ba, ce e și mai mult: mai nou, în ziua de 24 Martie, redactorul său cu pseudonimul Probus, nu se sfiște nici de absurditatea de a mărturisii, că „alegerile nu dovedesc nimic“ și că ele „dovedesc cu atât mai puțin cu cât sunt mai libere“. Dar d. Probus, care — pe cât se pare — n'are nici-o legătură perso-

nală cu noțiunea de probitate profesională, nu se mulțumește cu atât. Subliniază intenționat minciuna patentă, că orașenimea „a votat în massă partidul liberal“!

Cum și-ar putea d. Probus susține teoria lui „uite popa, nu e popa“ și de unde și-ar putea scoate argumentele statistice pentru afirmația năstrușnică din urmă — nu știm. Bănuim însă originea inspirației sale ieftine. Ne aducem aminte de o specie de causerie cu care, acum câțiva ani, d. Nae Ionescu inaugura festivalul presei române la teatrul maghiar din Cluj. Ce afirma atunci sergentul instructor al redacției Cuvântului? Zicea d-lui spre stupefacția tuturor, că presa românească din Ardeal suferă de cangrena obiectivității cu care înregistreză și interpretează faptele și că, pentru a fi la nivel, ea trebuie să îmbrățișeze personalismul feroce al ziaristicii suple de dincolo de munți, care, departe de a fi detestabil, scutură tembelismul românesc din somn și activează progresul. Înțelegeți? Deci, domnule Probus, noi îți răspundem: tel maître, tel valet!

A. T.

Ion I. Nistor:..Cehoslovacii și Româniil. E o comprimare pe vre-o 70 de pagini a istoriei Cehoslovacilor cu scoaterea în evidență a trăsăturilor ei comune cu istoria Românilor și mo-

mentelor de întâlnire din trecut a celor două popoare. Apare tocmai în momentul când numele marelui Cehoslovac, T. G. Masaryk, e purtat în triumf de aproape întreaga presă mondială. Din sinceritatea și căldura cu care luăm parte și noi la această sărbătoare a poporului cehoslovac s'a născut și studiul dlui Nistor. Și nu e numai o broșură de elogii închinată națiunii amice, de care ne-au legat indisolubil interesele politice și economice de după războiu, ci un studiu științific al motivelor de prietenie, izvorite din trecutul celor două nații. Și trecutul ne-a hărăzit o soartă asemănătoare, ne-a întâlnit adesea în aceleași suferințe și aceleași aspirații, aceleași acțiuni împotriva acelorași dușmani. Zorile istoriei ambelor popoare ne găsesc alături: teritorul românesc se mărginea cu regatul Moraviei. Am adoptat aceleași forme slave ale credinței creștine dela învățăceii lui Chiril și Metodie. Noi le-am păstrat dar ei le-au schimbat mai târziu, sub influență germană, cu cele latine pe cari noi le părăsisem. Venirea Ungurilor ne-a despărțit teritorial. O bună parte a celor două popoare a căzut sub stăpânirea lor. Cehii și-au putut păstra independența numai în Regatul Boemiei, iar Românii în cele două Principate. Acțiunea profesorului dela Universitatea din Praga (înființată la 1348), Ioan Hus, iarăș ne-a apropiat. Tulburările husite, urmate după arderea lui pe rug (1415), s'au propagat și în Ardeal și Moldova. Se presupune că dela ei a pornit indemnul pentru primele încercări de a traduce în românește textele bisericești. La 1526 Boemia cade definitiv sub Habsburgii. Imp. Rudolf II primește la Praga pe Mihai Viteazul (1 Mart. 1601). După înfrângerea de pe Dealul Alb (1620) cade într'o robie amară până în anul eliberării, 1918, în timp ce în Principate se înstăpânea tot mai

apăsător nefasta putere turcească, iar în Ardeal se perpetua stăpânirea nimicitoare a celor trei națiuni privilegiate.

Ideile de libertate ale rev. franceze și trezirea puternică a conștiinței naționale din veacul XIX, ne-au întâlnit din nou. Dacă nu ne-am putut câștiga autonomia în rev. din 1848, am luptat mai departe împreună pentru ea, mai ales după înscăunarea dualismului austro-ungar, deopotrivă de apăsător pentru ambele națiuni. La procesul politic al Slovacilor (1892) iau parte ca apărători și Românii, iar Slovacia răspund cu prezența lor pe banca apărării la procesul Memorandului. La 1895 Românii, Sărbii și Slovaci încheie o alianță împotriva Ungurilor, iar la 1896 protestează tot împreună împotriva expoziției milenare a Ungurilor.

Un capitol întreg tratează despre Românii răspândiți pe teritorul cehoslovac, îndeosebi despre acei Vlahi slavizați din Moravia. Un altul despre cultura cehoslovacă și legăturile ei cu cea românească și Cehoslovacia și societățile lor de pe teritorul românesc. Capitolele ultime sunt rezervate luptelor pentru independență din timpul războiului mondial și, în special, acțiunii profesorului Masaryk și colaborării lui cu Românii, cari au fost reimprospătate cu atâta entuziasm de întreaga presă românească în zilele sărbătoririi lui Masaryk.

Broșura cuprinde unul din studiile menite a adânci prietenia dintre Români și Cehoslovaci, care mai presus de interesele politice trebuie să se întemeieze pe apropierea sufletească — mult mai trainică — rezultată din cunoașterea reciprocă a trecutului și culturii amândurora.

Alarmismul și dictatura. Duhul oligarhic, care mai stăruie încă în anume capete din România Intregită, a născocit o nouă armă de luptă împotriva

tinerei noastre democrații: alar-
mismul. Văzând că această tânără de-
mocrație e mult mai consistentă decât
se credea în vremurile de urgie dicta-
torială din ultimul deceniu de după
războiu și văzând că ea înțelege să
cârmuiască timp îndelungat destinele
noastre, eliminându-și automat imper-
fecțiunile printr-o luminată adaptare
la nevoile naționale ale momentului,
el recurge, după ce a fost trântit la
pământ în luptă dreaptă, la ultimul
colac de salvare. La mijloace cari, ți-
nând seamă de situația noastră eco-
nomică serioasă, se pot numi, fără
nici-un înconjur, criminale. Căci
iată la ce isprăvi se dedă mai nou a-
ceastă spurcată moștenire din vremu-
rile în cari, peste trupul schingiuit al
unui popor întreg, o mână de parveniți
huzureau în clipele solemne ale isto-
riei noastre: răspândesc vești de groa-
ză despre situația noastră din Basa-
răbia, despre o iminentă devalorizare
a leului stabilitat în cele mai nobile
eforturi, cercând să vâre panica în rân-
durile compacte ale populației noastre
dornică de siguranță la fruntarii, de
liniște și pace rodnică. Și în acest de-
testabil desmăț publicistic, consorțiul
deochiat al reacționarilor noștri nu se
oprește, — lucru ce s'ar mai putea ex-
plica — la granițe. El colindă lumea
întregă prin agenții săi inconștienți,
dorind să submineze prestigiul in-
contestabil de care se bucură triumful de-
mocrației românești în țările princi-
pale din Apus. Scopul acestei acțiuni
mârșave nu scapă nimănui. Se urmă-
rește descalificarea regimului nostru
democratic în lăuntru și „desmetici-
rea“ străinătății din speranțele ce și-a
legat de voința lui înfăptuitoare. Și
pentruce, mă rog, atâta risipă de cer-
neală? Pentru a încetățeni, în masele
noastre populare, convingerea, că scă-
parea, adică desbolșevizarea Basara-
biei și refacerea noastră economică,
nu ne poate veni decât dela un re-

gim forte, dela o mână de fier.
Dovezile nu lipsesc. Intr'un lazaret de
muribunzi politici s'au produs de cu-
rând anume manifestări simptomatice,
s'au înălțat imnuri de slavă ideei de
dictatură. S'au insultat cu o incalifica-
bilă dezinvoltură așezămintele noastre
constituționale și s'a dat frâu liber
ranchiunelor neroade.

Ce zice țara la această nouă ipostază
morală a arendașilor săi de ieri? În-
țelege și murmură. Înțelege și-și pă-
strează tot crezul orientării sale co-
lective, respingând cu indignare atât
veștile de panică cât și intențiunile
josnice din care purced.

Și mai face ceva: pretinde pedepsi-
rea exemplară a pescuitorilor în apă
tulbure și-o drastică punere la punct
a celor ce confundă libertatea opinii-
lor cu libertinajul profețiilor fantastice.
Cât despre streinătate, e destul să a-
mintim, că ea a învățat de mult să se
informeze obiectiv, la fata locului, pr-
propru săr oameni de încredere. Care
este deci rezultatul ultimelor zvârco-
liri pătimașe ale reacționarilor noștri?
Unul singur: o și mai trainică conso-
lidare a tinerei noastre democrații.

Alexandri și Bălcescu au fost evo-
cați recent la Paris, într'una din să-
lile Sorbonei, de dșoara Elena Văcă-
rescu. Corespondentul din capitala
Franței, care ne comunică acest eve-
niment, nu găsește cuvinte pentru a
zugrăvi căldura cu care „ambasadoa-
rea noastră culturală“ acolo și la So-
cietatea Națiunilor a chemat amintirea
marilor români.

Intr'adevăr dș. Văcărescu e, după d.
Iorga, cea mai sugestivă și mai inspi-
rată evocatoare a marilor figuri ale
trecutului, dintre literații români de
astăzi. Cine a participat la conferin-
țele ei, în care alătura, de un Paul
Valéry de pildă, învia un mare dis-
părut al Franței sau al Umanității, a
simțit umbra geniului evocat fălăind

de asupra sălii inghesuită de ascultători. Cuvântul dsale sugestiv și roscolitor, apropourile fixează atitudini, dar mai presus de toate ceeace te robește e căldura dsale sufletească. Dș. Văcărescu vorbește de mării eroi ai artei și ai faptei ca o adevărată inspirată. Dsa are pasiunea piscurilor înalte ale poeziei, artei și caracterului.

Despre cei doi eroi ai culturai noastre dsa a mai avut prilejul să vorbească în orașul-lumină. Imi amintesc cum nu de mult a evocat întreaga lor generație într'o conferință ținută, cred, sub auspiciile Academiei Diplomatice internaționale. Am citit această conferință despre Mistica națională română în Revue politique et parlamaintaire. Cuvântul dsale scris n'are căldura celui vorbit. Totuși mărturisesc că n'am avut prilejul să citesc o caracterizare mai sugestivă a acelei pleiade de inspirați ai drepturilor nației și a omului. Conferința ar merita să îmbrace haina românească.

Invitând pe dș. Văcărescu să cheme în mijlocul lor pe cei doi glorioși membri ai Societății lor, tinerii noștri dela Paris și-au îndeplinit o mare îndatorire. Umbra lor ne-a mustrat pe toți cei cari au trecut pe acolo. Imi amintesc câte sforțări am făcut acum trei ani să sărbătorim a 75-a aniversare a morții lui Nicolae Bălcescu. N'am fost însă înțeleși; comitetul de atunci al Societății avea membri cari habar n'aveau de timpul în care a trăit autorul Istoriei lui Mihaiu Viteazul, și de opera națională săvârșită de el. Generația care ne-a urmat e mai fericită. Conferințe despre România răsună mereu în sălile Sorbonei; câteva dintre ele au fost publicate. Se pare că gândul bun a învins..

Eu aș vrea însă ca seria evocărilor să nu se oprească numai la atât. Mă gândesc la ceeace fac în această privință Polonia, în aceeaș capitală a lu-

mii. Mă gândesc cum statua celui mai nobil și mai erou dintre ei, Adam Mickiewicz se ridică — piatră însuflețită de geniul lui Bourdelle — într'una din pietele Parisului. Noi nu avem motive să facem atât; dar o placă pe casa unde Nicolae Bălcescu a plămădit gândul de unitate, de mărire și dreptate a nației suntem datori să punem.

O, dar când ne vom achita oare de datoriile pe cari le avem față de acest sfânt și martir al patriotismului și democrației românești?

(i-b.).

Incă un revoluționar — d. Vintilă Brătianu. Mari și multe sunt minunile tale, Doamne, dar tot nu credeam că sunt atât de multe încât să-l vedem pe d. Vintilă Brătianu și revoluționar! Il știam un vistiernic jerpelit, cu concepții financiare demelc, care abia în zece ani parcurge cât parcurg alții în câteva clipe; noi îl știam, până acum, ca pe un refractar al ideilor de evoluție modernă în toate domeniile, ca pe un îmbăcsit de toate virtuțile „istorice“ ale partidului liberal, dar nu ni-l puteam închipui ca pe un înflăcărat erou de baricade, romantic, cu pletele în vânt, gata să moară pentru o deșartă iluzie politică, fie ea chiar reacționară. Dar ne-am înșelat. Șeful partidului liberal e inepuizabil. Abia acum, în vremuri de amarnică trudă opoziționistă își golește tolba de toate săgețile, abia acum își dă pe față toată arama... Devine, adică, la capătul unei cariere încheiate, animator de masse, erou de strădă, proțap al mulțimilor răsvrătite. Cine a citit dialogul tandru, care a avut loc între dsa și delegația permanentă a partidului liberal, vulgarizat, de ziare, în sute de mii de exemplare, nu mai poate a avea nici-o îndoială în această privință. D. Brătianu a vorbit, cam bălăbăit — e drept, dar a vorbit...

Dar cu toate că dialogul este autentic, noi mărturisim, Doamne, că nu putem decât să ne crucim în fața recențelor amenințări ale energumenului amărat. Să ne crucim și să zămbim și cel mult să rugăm vre-un preot cu har să-i citească lung și să-l vindece de toate vedeniile sinistre care-i frământă bătrânețele înăcrite, răpindu-i chiar și tihna vieții de pensionar. Căci, cu toată bunăvoința, altceva nu ne rămâne de făcut. L-am iertat de nenumărate ori, l-am compătimit și de mai multe ori și totul a fost inzadar. Noi știm, Atotputernice, că revoluțiile se fac de „oameni noi“, de bărbați virili și de mulțimi compacte în jurul unui steag precis. Iar d. Vintilă este o biată amintire dureroasă, un spectru hidos al revalorizării, un sărman vehicol al tuturor îndemnurilor nenorocite camine vin din Balcani, un sicriu de iluzii cărpite. De ce ne-am teme deci de cămașa de forță, pe care dsa ne-o coasă în taină, cu fire de uruioc? De ce ne-am îngrijora de soarta celor 18 milioane de români vârtoși cari l-ar putea sufla la prima încercare de ieșire pe teren?

Silviu Dragomir: Un precursor al unității naționale: profesorul ardelean Constantin Romanul Vivu. Buc. 1929.

În discursul de recepție cu titlul de mai sus, rostit la intrarea sa festivă în secția istorică a Academiei Române, d. profesor Silviu Dragomir desgroapă, pe bază de informații cunoscute și în bună parte necunoscute până acum, o figură dintre cele mai entuziaste ale mișcării noastre revoluționare din anii 1848—1849, pe Constantin Romanul Vivu, originar din Pîntic, înflăcărat adept al lui Simion Bărnuțiu și, în anii de sublim eroism, comandantul prefecturii a XII-a, cu sediul poporului înarmat la Teaca. Într'un stil cald, isvorât din cultul adevăru-

lui istoric și al admirației, d. Dragomir expune mai întâiu tinerețea sbuciumată a luminatului apostol, schițează apoi activitatea neobosită, pe care a desfășurat-o alături de ceilalți prefecți și tribuni pentru triumful cauzei naționale, stăruind indeosebi asupra ideii dacoromane, care a trăit în sufletul acestui dascăl erou cu o specială intensitate. Spațiul nu ne permite să înfățișem pe larg momentele mai însemnate ale vieții și activității sale. Ne mărginim deci la a accentua că prin studiul dlui Dragomir se aruncă un nou mănunchiu de raze asupra generației dela care am primit programul politic al libertății naționale depline, al nivelării noastre sociale și al Unirii celei mari.

Direcția Educației Poporului, de comun acord cu casele de editură, a hotărât pentru „săptămâna poeziei“ zilele dintre 7—13 Aprilie. Revistele și ziarele din capitală, ne asigură că această săptămână a poeziei va fi închinată în așa mod strălucirii versului românesc, încât ea va însemna un adevărat eveniment cultural și prin expoziții, conferințe, radio și alte mijloace moderne, va șterge praful de pe multe volume ascunse în cine știe ce colț uitat al istoriografiei literare. Pri-lejul acesta de închinare în fața frumosului mângăeilor și înșelător pe care-l dă dulceața lăuntrică a versului, îl credem binevenit pentru un scurt răgaz sufletească în văltoarea zilelor prin care trecem. Este partea odihnei și înălțării sufletești din mijlocul svârcolirilor, frământărilor cotidiene. Un lucru însă nu știm. Această săptămână a poeziei avea-va ea caracterele oficialității numai în centru, sau ea fi va fi închinată cu același elan și aproape cu aceleași mijloace, și în provincie. Nu ne gândim aici numai la conferențiar și misionarii Direcției educației poporului din București, dar credem că o

colaborare în acest sens pentru săptămâna poeziei, între această instituție și între organizațiile culturale ale provinciei va fi binevenită. Aici în Ardeal îndeosebi, unde poezia vechiului regat n'a pătruns încă deplin în toate părțile publicului nostru, și unde din lipsă de reviste literare, de editură mare și biblioteci de popularizare, nici poezia ardelenescă nu este deplin cunoscută, această colaborare sinceră ar fi dintre cele mai de dorit. Săptămâna poeziei, ar trebui să respire larg și informativ, prin toate orașele și târgurile noastre.

Darul Vremii. Titlul sugestiv de mai sus este al unei noi reviste clujene, al cărui prim număr a apărut nu de mult într-o aleasă execuție tehnică. Revista dorește să restabilească prestigiul literar al Ardealului, cercând să-și justifice existența prin dovedirea liniei de continuitate a străduințelor originale ciscarpatine în domeniul ideilor creatoare și al valorilor estetice pure, să arate că între generația de scriitori ardeleni de dinainte de război și între tînăra generație ardelenă nu se interpune acel gol dureros pe care publicistica din capitală îl accentuează necontenit. Și acest gol d. Ion Chinez, autorul articolului editorial, încearcă să-l suprimă în parte printr-o justă apreciere a literatului Lucian Blaga. O nizuință — precum vedeți — dintre cele mai laudabile. Dar... pe lângă bucuria cu care înregistrăm o astfel de înaltă preocupare, nu ne putem ascunde și-o oarecare rezervă, pe care o găsim destul de întemeiată. Și anume: cenaclul redacțional al Darului Vremii e alcătuit, după cât putem ști din primul număr și din alte informații personale, dintr'un mănunchiu de intelectuali foarte diferiți ca pregătire, gust literar, vîrstă, și putere de inspirație, din elemente deci cari foarte anevoios ar putea infățișa coeziunea rodnică

a unei generații originale. Nu mai vorbim apoi de nuvelisti(?) ca d. Ion Munteanu, despre ale cărui slăbiciuni literare, mai mult decât slabe, abia din acest număr inaugural am luat cunoștință. Noi dorim, firește, noii publicații, existență lungă și glorioasă, una care să se scuture treptat-treptat, de toate dificultățile arătate mai sus.

Patru ani dela înjghebarea „Chemărei“. „Chemarea“, organizația tineretului intelectual din partidul național-lărănesc împlinește în 5 Aprilie patru ani de existență. Tășnită din curajul unor tineri entuziaști la o răspântie dureroasă a luptelor noastre pentru democrație, în care defetismul unora din generația matură a provocat o sinceră revoltă în toate părțile românești de dincoace de Carpați ea a știut să păstreze intact prestigiul democrației al Ardealului în perioada cea mai aspră a crucificării acestei provincii. Cu elanul său tineresc ea a cutreerat satele, schimbând decepția de-o clipă a multimilor într-o și mai înviorătoare nădejde în izbânda finală. Și dacă această izbândă a fost integrală, faptul se datorește, într-o măsură însemnată, acțiunii sale conștiente, curajoase, plină de succese. Azi „spărtura“ proiectată atunci e o biată amintire, o iluzie lichidată. Aceste sunt constatările obiective pe cari eram datori să le facem în momentul în care „Chemarea“ intră în al 5-lea an de existență.

Administrative.

Cetitorii Ardealului Tânăr, cari, nu ne îndoim, își dau seama de greutatea materiale cu cari are de luptat o publicație tânără ca a noastră, sunt rugați să binevoiască a ne trimite costul abonamentului pe anul în curs cât mai curând.